

สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ไม่ได้เลี้ยงดูบุตร Inheritance rights of non-custodial parents

เพ็ญพิชา วรวรรณ ณ อยุธยา
Phenpicha Worawan Na Ayutthaya

ธนพัทธ์ ขจรชัยกุล
Thanaphat Kajonchaikul

สรสิข ปรัชญสุนทร
Sorasit Prachayasunthorn

หนึ่งฤทัย กิจการศุภฤกษ์
Nuengruetai Suphareuk Affairs

นิสิตคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ชอย จุฬาฯ ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330
Student of Faculty of Law, Chulalongkorn University
Soi Chula 42 Phayathai Road Pathumwan, Bangkok 10330

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ไม่ได้เลี้ยงดูบุตร เนื่องจากในสมัยอดีตค่านิยมที่ว่าบุตรเป็นสมบัติของบิดามารดานั้นปรากฏขึ้นในสังคมไทย ขณะที่ในปัจจุบัน ปัญหาการทอดทิ้งบุตร การทำร้ายร่างกายและจิตใจของบุตร รวมถึงการแสวงหาผลประโยชน์จากบุตรเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นตามสื่อต่าง ๆ อยู่เสมอ ทั้งในรูปแบบของข่าวอาชญากรรมและรูปแบบของการทำให้การกระทำเหล่านี้เป็นเรื่องน่าซาบซึ้งใจหรือเฝ้ายวนใจผ่านสื่อบันเทิง แต่ปัญหาเรื่องการเลี้ยงดูบุตรที่เกิดขึ้นก็ไม่ได้ถูกกล่าวถึงในเชิงโครงสร้างของสังคมเป็นวงกว้าง

เป้าหมายที่จะนำมาเปรียบเทียบในการวิจัยนั้นได้แก่สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ไม่ได้เลี้ยงดูบุตรในกฎหมายเกาหลี สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ไม่ได้เลี้ยงดูบุตรในกฎหมายอาร์เจนตินา และสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ไม่ได้เลี้ยงดูบุตรในกฎหมายฝรั่งเศส การเปรียบเทียบนั้นจะเปรียบเทียบโดยการวิเคราะห์จากพื้นเพของสถาบันครอบครัวและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องจากนั้นจึงไปพิจารณาที่ตัวบทกฎหมายของแต่ละประเทศ

ผลการวิจัยพบว่า

1. สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตรนั้นแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ เนื่องจากบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวนี้มีลักษณะการบัญญัติที่มีทั้งจุดที่เหมือนและต่างกันแปรผันตามพื้นฐานวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ ดังนั้นจึงไม่สามารถบอกได้ว่ากฎหมายประเทศไหนดีที่สุด
2. กฎหมายไทยนั้นมีลักษณะที่เคารพเจตนาของเจ้ามรดกที่แสดงผ่านพินัยกรรมค่อนข้างมาก เนื่องจากเจ้ามรดกสามารถทำการตัดสิทธิบุคคลที่เป็นทายาทโดยธรรมในการรับมรดกของตนผ่านการทำพินัยกรรมได้โดยไม่มีเงื่อนไข
3. กฎหมายเกาหลีและฝรั่งเศสนั้น มีความเหมือนกันตรงที่กฎหมายของทั้งสองประเทศมีการบัญญัติที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิในการทำพินัยกรรมของเจ้ามรดกเนื่องจากเจ้ามรดกไม่สามารถเขียนเนื้อหาในพินัยกรรมได้ตามใจชอบ
4. กฎหมายอาร์เจนตินานั้นมีลักษณะที่ให้ความสำคัญกับสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาในฐานะทายาทโดยธรรมค่อนข้างมากเนื่องจากมีการจำกัดสิทธิในการทำพินัยกรรมโดยกำหนดให้บิดามารดาเป็นทายาทบังคับ (Forced Heir)

คำสำคัญ : การรับมรดก

Abstract

This article was conducted to compare the inheritance rights of parents who abandoned their children in different countries. For the reason that there has been a deeply embedded value in Thai culture that children are their parents' possession, whilst, nowadays, the incidents of parents abandoning, abusing, and exploiting their children keep reoccurring, both as crimes and as disguises of filiation and gratitude, and despite those repeated events, the problems have never been widely discussed.

The research methodology focuses on the inheritance rights of parents who abandoned their children in Korean, Argentinian, and French laws compared to Thai laws by analyzing each countries' familial background, history, and associated regulations.

The outcome of this research demonstrates that

1. Parents' inheritance rights on their children's property differs in each country since the associated laws were made dependent on the influence of their cultures and beliefs. Thus, there are both similarities and differences depending on the closeness of their cultures, there is no final answer to indicate which laws are the most appropriate one.
2. Thai inheritance laws value the supremacy of the will since decedents can disinherit their intestate heir entirely using their will.
3. Korean and French laws are alike in the aspect where they have regulations that limited the rights to make a testament. Decedents cannot write their will freely, there are rules to regulate the validation of the content of a will.

4. Argentinian laws value the importance of parents' inheritance rights on their children's property as intestate heirs since they limited the ability to make a will by positioning parents as forced heirs.

Keyword : inheritance

บทนำ

ที่มาและความสำคัญ

ค่านิยมที่ว่าบุตรเป็นสมบัติของบิดามารดานั้นปรากฏขึ้นในสังคมไทยมาตั้งแต่ในสมัยอดีตและหยั่งรากลึกมาจนถึงปัจจุบัน สังคมในภาพรวมมีแนวคิดที่ว่าไม่ว่าบิดามารดาจะเลี้ยงดูบุตรหรือไม่ อย่างไร บิดามารดาก็ยังเป็นบิดามารดาของบุตรอยู่เสมอ บุตรมีหน้าที่ที่จะต้องเชื่อฟังคำสั่งสอนของบิดามารดาด้วยความเคารพและเลี้ยงดูบิดามารดาโดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามแก่ชราเพื่อเป็นการตอบแทนบุญคุณที่ทำให้ตนได้เกิดมา หรือที่ได้เลี้ยงดูตนมา

อย่างไรก็ตาม ปัญหาการทอดทิ้งบุตร การทำร้ายร่างกายและจิตใจของบุตร รวมถึงการแสวงหาผลประโยชน์จากบุตรเป็นสิ่งที่ปรากฏให้เห็นตามสื่อต่าง ๆ อยู่เสมอ ทั้งในรูปแบบของข่าวอาชญากรรมและรูปแบบของการทำให้การกระทำเหล่านี้เป็นเรื่องน่าขบขันหรือเย้ยหยันใจผ่านสื่อบันเทิง แต่ปัญหาเรื่องการเลี้ยงดูบุตรที่เกิดขึ้นก็ไม่ได้ถูกกล่าวถึงในเชิงโครงสร้างของสังคมเป็นวงกว้าง

จนกระทั่งในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา สังคมไทยได้เกิดการถกเถียงและตั้งคำถามเกี่ยวกับค่านิยมในการเลี้ยงดูบุตรและค่านิยมเรื่องความกตัญญูมากขึ้น หนึ่งในเหตุการณ์ที่เป็นกระแสวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางในสื่อสังคมออนไลน์ของไทย คือ กรณีที่มารดาของคูซาร่า ศิลปินชาวเกาหลีใต้ได้เรียกร้องสิทธิในมรดกครึ่งหนึ่งของบุตรโดยอ้างว่าเธอเป็นบรรพบุรุษโดยตรง แม้ว่าจะได้ทอดทิ้งบุตรไปตั้งแต่มังกรยังเป็นเด็ก และไม่เคยจ่ายค่าเลี้ยงดูบุตรเลยก็ตาม¹ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในครั้งนี้ไม่เพียงแต่ส่งผลกระทบต่อสังคมเกาหลีใต้นำไปสู่การแก้ไขกฎหมายเท่านั้น แต่ยังได้ส่งผลให้บรรยากาศการถกเถียงในสังคมไทยมีการขยายวงกว้างเพิ่มมากขึ้นอีกด้วย

ด้วยเหตุนี้จึงนำไปสู่การตั้งคำถามว่า กรณีที่บิดามารดานั้นไม่เคยส่งเสียเลี้ยงดูบุตรเลย เมื่อบุตรได้ถึงแก่ความตายก่อนบิดามารดา บิดามารดาดังกล่าวจะมีสิทธิได้รับมรดกของบุตรอย่างไรบ้างตามกฎหมายไทย และกฎหมายต่างประเทศ และมีความสอดคล้องกับบริบททางสังคมหรือไม่ อย่างไร

ระเบียบวิธีการศึกษาวิจัย

จากที่มา ความสำคัญ และวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยที่ได้กล่าวไปแล้ว การศึกษาในครั้งนี้จึงได้ทำการเปรียบเทียบสิทธิของบิดามารดาในมรดกของบุตร ตามกฎหมายของประเทศไทย ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศอาร์เจนตินา และประเทศฝรั่งเศส เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบว่าในกรณีที่บิดามารดาไม่เคยทำหน้าที่เลี้ยงดูบุตร และบุตรได้ถึงแก่ความตายก่อนบิดามารดานั้น สิทธิของบิดามารดาที่ไม่เคยเลี้ยงดูบุตรดังกล่าวในการรับมรดกของบุตรผู้ตายจะมีขอบเขตมากน้อยเพียงใดตามกฎหมายของประเทศนั้น ๆ และมีความสอดคล้องกับบริบททางสังคมหรือไม่ อย่างไร โดยในการศึกษาค้นคว้าจะเริ่มต้นจากการศึกษาแนวความคิดและลักษณะครอบครัวของแต่ละประเทศเนื่องจากกฎหมายครอบครัวนั้นมีลักษณะเป็นกฎหมายจารีตประเพณี ดังนั้นการที่เข้าใจลักษณะครอบครัวจึงย่อมทำให้สามารถเข้าใจและตีความตัวบทกฎหมายครอบครัวได้อย่างแตกฉานมากยิ่งขึ้น ในขั้นต่อมาจะเป็นการพิจารณาถึงตัวบทกฎหมายเพื่อเปรียบเทียบว่ากฎหมายที่กำหนดโดยรัฐนั้นสอดคล้องกับสภาพหรือลักษณะของครอบครัวของคนในรัฐมากน้อยเพียงใด และในขั้นตอนสุดท้ายจึงจะเป็นการนำลักษณะของครอบครัวและเนื้อหาของกฎหมายครอบครัวของแต่ละประเทศมาเปรียบเทียบกันเพื่อหาจุดที่เหมือนและแตกต่างกันในสังคมของแต่ละรัฐ

¹ Snowblack, ‘บทสรุปมรดกไอดอลสาว ศาลครอบครัววางจุดตัดสิน แม่คูซาร่า ได้ส่วนแบ่ง 40%’ (แพรว, 23 ธันวาคม 2563) <<https://praew.com/people/asian-people/357503.html>> สืบค้นเมื่อ 9 พฤศจิกายน 2564.

หลักเกณฑ์ที่ใช้ในการเลือกประเทศที่จะนำมาศึกษาเปรียบเทียบนั้น โดยหลักได้มีการพิจารณาจากความหลากหลายของสภาพสังคมและพื้นที่ โดยที่แต่ละประเทศนั้นจะเป็นตัวแทนของสังคมในแต่ละภูมิภาคของโลก เช่น ประเทศเกาหลีใต้เป็นตัวแทนประเทศในแถบทวีปเอเชีย ประเทศฝรั่งเศสเป็นตัวแทนประเทศในแถบทวีปยุโรป เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ในการเลือกอีก เช่น ในประเทศเกาหลีใต้มีการศึกษาในประเด็นปัญหาเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรที่เกิดเป็นข่าวใหญ่ภายในประเทศ นำมาสู่การแก้ไขกฎหมายในเรื่องดังกล่าวโดยเฉพาะ ทำให้การเปรียบเทียบกฎหมายมรดกของเกาหลีใต้เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาในหัวข้อนี้ ส่วนประเทศอาร์เจนตินานั้น นอกจากจะเป็นตัวอย่างประเทศแถบละตินอเมริกาแล้ว ยังมีกฎหมายที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวอันเกิดจากการรับอิทธิพลจากกฎหมายในภาคพื้นยุโรปมาผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมของประเทศตนเอง ทำให้มีความน่าสนใจและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเพิ่มเติม ส่วนการเลือกศึกษากฎหมายของประเทศฝรั่งเศสนั้น นอกจากเป็นตัวแทนของภูมิภาคยุโรปตามที่ได้กล่าวไปข้างต้น ยังเป็นเพราะประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศสมีรากฐานมาจากกฎหมายโนเบิลซึ่งเป็นรากฐานของกฎหมายในหลายประเทศ รวมถึงประเทศไทย จึงเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาเปรียบเทียบอย่างยิ่ง

สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาผู้ไม่เลี้ยงดูบุตรในกฎหมายไทย ลักษณะทั่วไปของครอบครัว

ครอบครัวไทยในอดีตมีลักษณะเป็นครอบครัวขยาย กล่าวคือ เป็นครอบครัวใหญ่ที่มีบิดา มารดา บุตร ปู่ ย่า ตา ยาย และญาติคนอื่นอยู่รวมกันอย่างใกล้ชิด ส่วนในปัจจุบันนั้นครอบครัวในสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะจากครอบครัวขยายมาเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น คือ บิดามารดามักจะอยู่ร่วมกับบุตรเท่านั้น² อย่างไรก็ตาม สังคมไทยยังคงมีค่านิยมว่าครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดเช่นเดิมโดยที่บุตรนั้นถูกมองว่าเป็นเหมือนทรัพย์สินของบิดามารดาที่ตั้งแต่ในสมัยอดีต บิดามารดาจะอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูบุตรของตนอย่างใกล้ชิด กฎหมายจารีตประเพณีของไทยก็ได้มีการกำหนดกฎเกณฑ์ในการใช้อำนาจปกครองของบิดามารดาในการเลี้ยงดูบุตรไว้อย่างชัดเจน จนนำไปสู่การแสวงหาผลประโยชน์จากบุตรของบิดามารดาบางกลุ่มโดยอาศัยอำนาจปกครองบุตรนั้น ยกตัวอย่างเช่น กรณีการนำบุตรไปขาย แม้ว่าต่อมาจะได้มีการตรากฎหมายเพื่อสร้างหลักประกันในการคุ้มครองสิทธิของบุตรเพิ่มมากขึ้นแล้ว อันได้แก่ พระราชบัญญัติผู้ขายเมีย ร.ศ. 86 และกฎหมายลักษณะอาญา พ.ศ. 2451 การขายบุตรก็ยังคงหลงเหลืออยู่ในสังคมผ่านทางวัฒนธรรมและจารีตประเพณีในรูปแบบของการยกบุตรให้ไว้สำหรับใช้งาน หรือบำเรอทางเพศต่อนายเงินต่างดอกเบี้ยยหรือเพื่อใช้ในการชำระหนี้ และแม้ว่าจะได้มีการกำหนดสถานะของบุคคลและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวแล้วอย่างชัดเจนด้วยการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครอบครัว คำนิยมที่มองว่าบุตรเป็นสมบัติของบิดามารดาและวัฒนธรรมการขายบุตรที่แฝงอยู่ในรูปของการชำระหนี้ก็ยังคงฝังรากลึกอยู่ในสังคม³

² ศิริรัตน์ คุปติวุฒิ, 'การสร้างครอบครัวใหม่' (Siriraj E-Public Library, 8 ตุลาคม 2553) <<https://www.si.mahidol.ac.th/sidoctor/e-pl/article/detail.asp?id=278>> สืบค้นเมื่อ 13 พฤศจิกายน 2564.

³ ภทริตา สุขคุณ, 'บทวิเคราะห์รัฐธรรมนูญ เรื่อง สิทธิเด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัว' (รายงานส่วนบุคคล กลุ่มงานพัฒนากฎหมาย สำนักกฎหมาย) 11 <https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/elaw_parcy/ewt_dl_link.php?nid=156> สืบค้นเมื่อ 12 พฤศจิกายน 2564.

นอกจากนี้ ค่านิยมเรื่องความกตัญญูต่อบิดามารดาและการตอบแทนบุญคุณยังคงปรากฏอยู่ในสื่อกระแสหลักของไทยอย่างแพร่หลาย สังคมไทยคาดหวังว่าหนึ่งในหน้าที่ของบุตร คือ การดูแลบิดามารดา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยามแก่ชรา⁴ เพราะถือว่าเป็นการตอบแทนบุญคุณของบิดามารดาที่ทำให้ตนได้เกิดมา และที่ได้เลี้ยงดูตนมาด้วยความยากลำบาก เมื่อบุตรนั้นเติบโตขึ้นจนสามารถหาเลี้ยงชีพได้ด้วยตนเองแล้ว การนำทรัพย์สินที่บุตรหามาได้มาเลี้ยงดูบิดามารดาต่อไปก็ถือเป็นหนึ่งในบรรทัดฐานของสังคมไทยด้วยเช่นกัน ถึงแม้ว่าบุตรจะได้ถึงแก่ความตายก่อนบิดามารดา การเลี้ยงดูบิดามารดาก็สามารถทำต่อไปได้ในรูปแบบของมรดก

การแบ่งปันทรัพย์สินของผู้ตายนั้นมีจารีตประเพณีที่ใช้บังคับกันภายในชุมชนมาตั้งแต่สมัยโบราณและมีกฎหมายว่าด้วยมรดกใช้บังคับมาตั้งแต่สมัยอยุธยา ต่อมาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นได้มีการชำระสะสางและรวบรวมกฎหมายเก่าเขียนขึ้นเป็นกฎหมายตราสามดวง ประกอบด้วยฉบับหลวง 3 ฉบับซึ่งมีกฎหมายลักษณะมรดกรวมอยู่ด้วย กฎหมายลักษณะมรดกได้มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งได้มีการจัดทำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ขึ้นและประกาศใช้บรรพ 6 บังคับในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 หลังจากที่ได้มีการประกาศใช้แล้วก็ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ที่สำคัญอยู่ 2 ครั้งในปี พ.ศ. 2548 และ พ.ศ. 2551⁵

ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่าประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 5 ครอบครัว และบรรพ 6 มรดกนั้นมีผลบังคับใช้พร้อมกันในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2478 ซึ่งเป็นระยะเวลาหลังจากบรรพอื่นหลายปีจึงมีความเป็นไปได้ที่กฎหมายในเรื่องครอบครัวและมรดกจะมีแนวคิดที่สอดคล้องกัน และมีความสอดคล้องกับค่านิยมของสังคมไทยในสมัยนั้น

หลักการทั่วไปของกฎหมายมรดกไทย

มรดกของบุคคลย่อมตกทอดแก่ทายาทของบุคคลนั้นในทันทีเมื่อเขาได้ถึงแก่ความตายหรือถือว่าถึงแก่ความตายโดยผลของกฎหมาย แล้วแต่กรณี โดยทายาทที่มีสิทธิได้รับมรดกของผู้ตายหรือเจ้ามรดกนั้นมีอยู่ 2 ประเภท ประเภทแรก ได้แก่ ทายาทที่มีสิทธิตามกฎหมาย เรียกว่า ทายาทโดยธรรม กล่าวคือ เป็นบุคคลที่กฎหมายได้กำหนดไว้ว่าให้มีสิทธิรับมรดกของผู้ตาย เป็นสิทธินอกเหนือจากที่ผู้ตายได้ระบุไว้ในพินัยกรรม บุคคลเหล่านี้ ได้แก่ ญาติ 6 ลำดับและคู่สมรสของผู้ตาย ทายาทอีกประเภทหนึ่ง ได้แก่ ทายาทที่มีสิทธิตามพินัยกรรม เรียกว่า ผู้รับพินัยกรรม ซึ่งเป็นบุคคลที่ผู้ตายระบุไว้ในพินัยกรรมให้ได้รับมรดก ผู้รับพินัยกรรมอาจเป็นบุคคลธรรมดาที่ไม่ใช่ญาติหรือคู่สมรสของผู้ตายหรือเป็นนิติบุคคลก็ได้⁶

⁴ ‘Thai Culture’ (Cultural Atlas) <<https://culturalatlas.sbs.com.au/thai-culture/thai-culture-references#thai-culture-references>> สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2564.

⁵ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, หลักกฎหมายมรดก, พิมพ์ครั้งที่ 5 (แก้ไขเพิ่มเติม), (กรุงเทพฯ : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) หน้า 13 - 14

⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 25 - 26.

การรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม

โดยทั่วไปการรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรม 6 ลำดับตามที่ระบุไว้ในมาตรา 1629 ได้อาศัยหลักที่เรียกว่า ญาติสนิทตัดญาติห่าง คือ หากผู้ตายยังมีทายาทโดยธรรมลำดับที่สูงกว่าที่มีสิทธิได้รับมรดกอยู่ ทายาลำดับถัดลงไปย่อมไม่มีสิทธิได้รับมรดกนั้น⁷ อย่างไรก็ตาม หลักดังกล่าวมีข้อยกเว้นอยู่หนึ่งประการตามมาตรา 1630 วรรคท้าย คือ การที่ผู้ตายยังมีทายาทลำดับ 1 หรือผู้สืบสันดาน⁸ ที่มีสิทธิได้รับมรดกอยู่นั้น ไม่ตัดสิทธิทายาทลำดับ 2 ซึ่งก็คือ บิดามารดาในการรับมรดกร่วมกับผู้สืบสันดานของผู้ตาย โดยบิดามารดานั้นจะได้ส่วนแบ่งเสมือนว่าเป็นทายาทชั้นบุตร⁹

ดังนั้น ในกรณีที่บุตรถึงแก่ความตายก่อนบิดามารดา บิดามารดาจะมีสิทธิได้รับมรดกของบุตรผู้ตายในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับ 2 จากทายาทโดยธรรมทั้งหมด 6 ลำดับตามมาตรา 1629 (2) ซึ่งกรณีดังกล่าวเข้าข้อยกเว้นตามมาตรา 1630 วรรคท้าย กล่าวคือ หากบุตรผู้ตายไม่มีทายาทโดยธรรมลำดับ 1 ที่มีสิทธิในการรับมรดกแล้ว บิดามารดาก็มีสิทธิได้รับมรดกของบุตรผู้ตายในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับ 2 เลย แต่ถ้าหากบุตรผู้ตายยังมีทายาทโดยธรรมลำดับ 1 ที่มีสิทธิในการรับมรดกอยู่ บิดามารดาก็มีสิทธิได้รับส่วนแบ่งจากกองมรดกร่วมกับทายาทโดยธรรมลำดับ 1 นั้นเสมือนว่าเป็นทายาทโดยธรรมลำดับ 1 ในชั้นบุตร ซึ่งเป็นชั้นของผู้สืบสันดานที่สนิทที่สุดของผู้ตาย คล้ายกับว่าผู้ตายได้ใช้มรดกในการอุปการะเลี้ยงดูบุตรและบิดามารดาของตนตามหน้าที่ที่ได้มีการกำหนดไว้ในกฎหมายลักษณะครอบครัว มาตรา 1564 และมาตรา 1563¹⁰

ทั้งนี้มิใช่อันจะเกิดว่ากฎหมายกำหนดให้บิดามารดามีหน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรจนกว่าบุตรจะบรรลุนิติภาวะ หรือในกรณีที่บรรลุนิติภาวะแล้ว บุตรนั้นจะต้องเป็นผู้ทุพพลภาพและหาเลี้ยงตนเองไม่ได้เท่านั้น ขณะที่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาที่บุตรจะต้องมีหน้าที่ในการเลี้ยงดูบิดามารดา

อย่างไรก็ตาม บิดามารดาที่มีสิทธิได้รับมรดกของบุตรในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับ 2 จะต้องเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น¹¹ มารดาโดยชอบด้วยกฎหมายที่มีสิทธิได้รับมรดกของบุตรนี้ ได้แก่ มารดาผู้ให้กำเนิดบุตร ทั้งนี้ เป็นไปตามบทบัญญัติในมาตรา 1546 ซึ่งได้กำหนดเอาไว้ว่า “เด็กเกิดจากหญิงที่ไม่ได้มีการสมรสกับชาย ให้ถือว่าเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของหญิงนั้น” กรณีที่ผู้ให้กำเนิดไม่เป็นมารดาชอบด้วยกฎหมายของบุตรและไม่มีความสัมพันธ์ในมรดก คือ กรณีที่ผู้ให้กำเนิดรับตั้งครรภ์แทน ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. 2558 เด็กที่เกิดมาจะไม่ใช่มรดกโดยชอบด้วยกฎหมายของผู้ให้กำเนิด แต่เป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของสามีภริยาที่ต้องการให้มีการตั้งครรภ์

⁷ คู่สมรสเป็นทายาทโดยธรรมประเภทพิเศษที่ไม่มีเลขลำดับและไม่อาศัยหลักญาติสนิทตัดญาติห่างในการกำหนดสิทธิรับมรดกเหมือนอย่างทายาทโดยธรรมทั้งหมด ลำดับ เนื่องจากมาตรา 1629 วรรคท้าย กำหนดให้คู่สมรสมีสิทธิและส่วนแบ่งตามบทบัญญัติแห่งมาตรา 1635

⁸ ผู้สืบสันดาน หมายถึง ผู้ที่สืบสายโลหิตโดยตรงลงมาทุกชั้นของเจ้ามรดก ได้แก่ บุตร หลาน เหลน ลื้อ และต่อจากลื้อลงไปจนกว่าจะขาดสาย

⁹ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, เรื่องเดิม, หน้า 26 – 27.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน.

¹¹ พรชัย สุนทรพันธุ์, คำอธิบายกฎหมายลักษณะมรดก (สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา 2551) 127. อ้างถึงใน กานต์สินี ทิพย์มณฑิร และชัชวรินทร์ ลิ่วจนวนุฒิกุล, ‘สิทธิของบิดามารดาในการรับมรดกของบุตร’ (2562) 3 วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด 230 <<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/reru/article/view/190049>> สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2564.

แทน ผู้ให้กำเนิดที่รับตั้งครรภ์แทนจึงไม่มีสิทธิรับมรดกของบุตรที่เกิดมา¹² ส่วนบิดาที่ชอบด้วยกฎหมายนั้น จะต้องเป็นบิดาที่ได้จดทะเบียนสมรสกับมารดาของบุตร หากบิดามารดานั้นไม่ได้จดทะเบียนสมรสกันก่อนที่ บุตรจะเกิดก็ต้องเป็นกรณีที่บิดาได้ทำการจดทะเบียนสมรสกับมารดาของบุตรหลังจากที่บุตรเกิด หรือจดทะเบียนว่าเด็กที่เกิดมานั้นเป็นบุตรของตน หรือถูกศาลพิพากษาว่าเด็กนั้นเป็นบุตรของตน จึงจะเป็นบิดาที่ ชอบด้วยกฎหมายตามที่ได้ระบุไว้ในมาตรา 1547¹³ และมีสิทธิได้รับมรดกของบุตร

สำหรับกรณีบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งได้ให้การรับรองบุตรตามมาตรา 1627 นั้น บทบัญญัติดังกล่าวให้ถือว่าบุตรนอกกฎหมายที่บิดาได้รับรองแล้ว เป็นผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย จึง ทำให้บุตรนั้นมีสิทธิได้รับมรดกของบิดาเท่านั้น ไม่ได้ถือว่าบุตรผู้ถูกรับรองเป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ การรับรองนี้เป็นการกระทำของบิดาเพียงฝ่ายเดียว บิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายซึ่งให้การรับรองบุตรจึงไม่ใช่ ทายาทโดยธรรมลำดับ 2 และไม่มีสิทธิได้รับมรดกของบุตรที่ตนได้รับรองในฐานะทายาทโดยธรรม¹⁴มีความ เป็นไปได้ว่า การที่กฎหมายบัญญัติว่าต้องเป็นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นจึงจะมีสิทธิรับมรดกของ บุตรได้ สืบเนื่องมาจากความต้องการให้บุตรนั้นได้รับความคุ้มครองและมีสิทธิอื่นตามกฎหมายจากการอยู่ใน ความดูแลของบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมาย

ส่วนกรณีบุตรบุญธรรมและผู้รับบุตรบุญธรรมนั้น นอกจากบทบัญญัติในมาตรา 1627 จะให้ถือว่าบุตร นอกกฎหมายที่บิดารับรองเป็นผู้สืบสันดานแล้ว บทบัญญัตินี้ดังกล่าวยังให้ถือว่าบุตรบุญธรรมนั้นก็เป็น ผู้สืบสันดานเหมือนกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายด้วยเช่นกัน ทั้งนี้ ต้องเป็นบุตรบุญธรรมที่สมบูรณ์ตามที่ กฎหมายกำหนด บุตรบุญธรรมจึงมีฐานะอย่างเดียวกับบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายและไม่เสียสิทธิและหน้าที่ใน ครอบครัวที่ได้กำเนิดมาอีกด้วยตามมาตรา 1598/28 กล่าวคือ บุตรบุญธรรมนั้นจะมีสิทธิได้รับมรดกของผู้รับ บุตรบุญธรรมตามมาตรา 1627 และมาตรา 1629 (1) โดยที่ความผูกพันในฐานะทายาทจะจำกัดระหว่างบุตร บุญธรรมและผู้รับบุตรบุญธรรม ไม่เกี่ยวข้องกับญาติอื่น ๆ ของผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้สืบสันดานของบุตรบุญ ธรรมยังมีสิทธิรับมรดกแทนที่บุตรบุญธรรมได้ และบุตรบุญธรรมก็ยังมีสิทธิรับมรดกของบิดามารดาผู้ให้กำเนิด ได้อีกด้วย ในทางตรงกันข้าม ผู้รับบุตรบุญธรรมนั้นไม่มีสิทธิได้รับมรดกของบุตรบุญธรรมตามบทบัญญัติใน มาตรา 1598/29 เหตุผลที่ต้องมีการบัญญัติเช่นนี้เป็นเพราะว่าในการรับผู้ใดมาเลี้ยงดูเป็นบุตรบุญธรรม ผู้รับ บุตรบุญธรรมควรจะเป็นฝ่ายให้โดยไม่หวังผลตอบแทนในทรัพย์สินของบุคคลนั้น และหากให้ผู้รับบุตรบุญธรรม สามารถรับมรดกของบุตรบุญธรรมได้ก็จะเกิดการซ้อนทับกับสิทธิของบิดามารดาโดยกำเนิด อย่างไรก็ตาม มาตรา 1598/30 ได้ให้ความยุติธรรมแก่ผู้รับบุตรบุญธรรมในการเรียกร้องเอาทรัพย์สินที่ตนได้ให้แก่บุตรบุญ ธรรมคืนจากกองมรดกของบุตรบุญธรรมได้ตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดหากบุตรบุญธรรมตายก่อน ทั้งนี้ มี ข้อสังเกตว่าบิดามารดาผู้ให้กำเนิดหรือญาตินั้นยังมีสิทธิได้รับมรดกของบุตรบุญธรรมด้วย¹⁵

¹² กานต์สินี ทิพย์มณฑี และชัชวรินทร์ สิริโรจนวุฒิกุล, 'สิทธิของบิดามารดาในการรับมรดกของบุตร' (2562) 3 วารสาร มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด 233 - 234 <<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/reru/article/view/190049>> สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2564.

¹³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 230 - 231.

¹⁴ อัมพร ณ ตะกั่วทุ่ง, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 6 ว่าด้วยมรดก (นิติบรรณาการ 2550) 116. อ้างถึงใน กานต์สินี ทิพย์มณฑี และชัชวรินทร์ สิริโรจนวุฒิกุล, 'สิทธิของบิดามารดาในการรับมรดกของบุตร' (2562) 3 วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏ ร้อยเอ็ด 231 <<https://so03.tci-thaijo.org/index.php/reru/article/view/190049>> สืบค้นเมื่อ 20 ตุลาคม 2564.

¹⁵ ไพโรจน์ กัมพูสิริ, เรื่องเดิม, หน้า 30 - 32.

จากที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายไทยได้มีการให้ความสำคัญกับสิทธิของบิดามารดา ผู้ให้กำเนิดในมรดกของบุตร ซึ่งสอดคล้องกับค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมไทย อย่างไรก็ตาม การที่กฎหมายกำหนดว่าต้องเป็นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นจึงจะมีสิทธิรับมรดกของบุตรได้ ก็เป็นเพราะว่าต้องการให้บุตรนั้นได้รับความคุ้มครองและมีสิทธิอื่นตามกฎหมายจากการอยู่ในความดูแลของบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายด้วยเช่นกัน

การเสียสิทธิในการรับมรดก

การเสียสิทธิในการรับมรดกเกิดขึ้นได้จากเหตุ 4 ประการ¹⁶ ดังนี้

ประการที่หนึ่ง คือ การถูกก้ำกัจัดมิให้รับมรดก เป็นการเสียสิทธิที่เกิดขึ้นโดยผลของกฎหมาย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 กรณี ได้แก่ กรณีการถูกก้ำกัจัดฐานยกย่ำหรือปิดบังทรัพย์สินมรดก ตามมาตรา 1605 ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย ทายาทที่จะถูกก้ำกัจัดสิทธิรับมรดกทั้งหมดหรือแต่เพียงบางส่วนก็ได้แล้วแต่กรณีตามมาตรา 1605 ได้แก่ ทายาทโดยธรรมลำดับแรกสุดตามมาตรา 1629 ซึ่งมีสิทธิได้รับมรดก คู่สมรส และผู้รับพินัยกรรมลักษณะทั่วไป

อีกกรณีหนึ่ง คือ กรณีการถูกก้ำกัจัดฐานเป็นผู้ไม่สมควร ตามมาตรา 1606 ซึ่งอาจเกิดขึ้นก่อนหรือหลังจากที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตายก็ได้ การเป็นผู้ไม่สมควรนั้นจะเกิดจากการที่ทายาทเข้าไปพัวพันกับการตายของเจ้ามรดก หรือเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการทำพินัยกรรมโดยไม่สุจริตเท่านั้น ทายาทที่จะถูกก้ำกัจัดสิทธิรับมรดกจะเป็นทายาทประเภทใดก็ได้ และการก้ำกัจัดสิทธิดังกล่าวจะเป็นการถูกก้ำกัจัดทั้งหมด ไม่มีกรณีที่เป็นการถูกก้ำกัจัดสิทธิแต่เพียงบางส่วน การถอนข้อก้ำกัจัดมิให้รับมรดกนั้นสามารถทำได้แต่เฉพาะกรณีทายาทถูกก้ำกัจัดก่อนเจ้ามรดกตายโดยการให้อภัยตามมาตรา 1606 เท่านั้น ไม่สามารถถอนข้อก้ำกัจัดทายาทตามมาตรา 1605 ได้ เนื่องจากเจ้ามรดกได้ถึงแก่กรรมไปก่อนทายาทจะถูกก้ำกัจัดสิทธิรับมรดก

จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8023/2538 กรณีที่ผู้ร้องถูกฟ้องในข้อหาชิงเจ้ามรดกถึงแก่ความตายซึ่งผู้ร้องให้การปฏิเสธ เมื่อต่อมามีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าผู้ร้องได้เจตนากระทำให้เจ้ามรดกถึงแก่ความตายโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ผู้ร้องก็เป็นบุคคลที่ต้องถูกก้ำกัจัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1606(1)

ประการที่สอง คือ การถูกตัดมิให้รับมรดก ตามมาตรา 1608 เป็นการเสียสิทธิที่เกิดขึ้นจากการแสดงเจตนาของเจ้ามรดกในการระงับสิทธิของทายาทโดยธรรมตลอดสายโดยไม่จำเป็นต้องมีสาเหตุในการตัด เจ้ามรดกสามารถตัดได้ตามอำเภอใจเนื่องจากทรัพย์สินนั้นเป็นของตัวเจ้ามรดกเอง สามารถแบ่งออกได้เป็นกรณีการตัดมิให้รับมรดกโดยพินัยกรรมซึ่งจะมีผลบังคับเมื่อเจ้ามรดกถึงแก่ความตาย และกรณีการตัดมิให้รับมรดกโดยหนังสือซึ่งจะมีผลทันทีเมื่อได้มอบหนังสือตัดที่ทำตามแบบนั้นแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ การตัดมิให้รับมรดกนี้จะต้องมีการระบุให้ชัดเจนว่าหมายถึงทายาทคนใด ทั้งนี้ การตัดนั้นจะไม่มีผลกระทบต่อสิทธิในการรับมรดกตามพินัยกรรมหากทายาทโดยธรรมที่ถูกตัดตามมาตรานี้เป็นผู้รับพินัยกรรมด้วย เว้นแต่จะเป็นการตัดโดยพินัยกรรมซึ่งมีข้อความลบล้างสิทธิตามพินัยกรรมที่ทำขึ้นก่อนหน้านั้น สำหรับการถอนการตัดมิให้รับมรดกมีอยู่ 2 แบบ กล่าวคือ หากเป็นการตัดโดยพินัยกรรมก็ต้องถอนโดยพินัยกรรมเท่านั้น แต่ถ้าเป็นการตัดโดยหนังสือจะถอนโดยทำเป็นหนังสือหรือพินัยกรรมก็ได้

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 55.

จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 10809/2559 เมื่อพิเคราะห์ข้อความในพินัยกรรมส่วนที่ยังมีผลใช้บังคับได้แล้วย่อมเห็นเจตนาของผู้ทำพินัยกรรมได้โดยชัดแจ้งว่าต้องการยกทรัพย์สินให้จำเลยแต่เพียงผู้เดียว ทายาทโดยธรรมผู้ที่มีได้รับประโยชน์จากพินัยกรรมจึงเป็นผู้ถูกตัดสิทธิให้รับมรดก ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1608 ดังนั้น โจทก์ทั้งเจ็ดจึงถูกตัดสิทธิให้รับมรดกของผู้ตายโดยผลของพินัยกรรมและไม่มีอำนาจฟ้องขอแบ่งทรัพย์สินมรดกของผู้ตาย

ประการที่สาม คือ การสละมรดก เป็นการที่ทายาทโดยธรรมหรือผู้รับพินัยกรรมแสดงเจตนารับสิทธิในการรับมรดกของตนเองตามแบบที่กฎหมายกำหนดภายหลังจากที่เจ้ามรดกถึงแก่ความตาย การสละมรดกจะสละบางส่วน สละโดยมีเงื่อนไข หรือสละโดยมีเงื่อนไขเวลาไม่ได้ และเมื่อได้สละมรดกไปแล้วผู้สละจะถอนการสละมรดกของตนไม่ได้ แต่การสละมรดกที่เกิดขึ้นแล้วก็อาจถูกเพิกถอนได้ถ้าทำให้เจ้าหน้าที่ของทายาทผู้สละมรดกนั้นเสียเปรียบ

ประการที่สี่ คือ การสูญเสียสิทธิโดยอายุความ เป็นการที่ทายาทไม่ใช่สิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สินมรดกของตนภายในระยะเวลาที่กฎหมายกำหนด

จากที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น การเสียสิทธิรับมรดกทั้งสี่ประการตามที่กฎหมายได้ให้การรับรองไว้นั้นไม่มีการกล่าวถึงการเสียสิทธิของบิดามารดาในมรดกของบุตรในกรณีที่บิดามารดานั้นไม่ได้เลี้ยงดูบุตรผู้ตายไว้อย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม มีข้อพิจารณาว่าบิดามารดาที่ไม่ได้เลี้ยงดูบุตรดังกล่าวอาจถูกตัดสิทธิให้รับมรดกได้โดยการแสดงเจตนาของบุตรซึ่งเป็นเจ้ามรดกตามมาตรา 1608 เนื่องจากการตัดสิทธิรับมรดกตามมาตรานี้เจ้ามรดกสามารถตัดสิทธิทายาทโดยธรรม ซึ่งรวมถึงบิดามารดาในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับ 2 ได้ตามอำเภอใจ เป็นกรณีที่บุตรยังต้องเป็นคนแสดงเจตนาตนเอง ไม่ได้เป็นการเสียสิทธิที่เกิดโดยผลของกฎหมาย การจะเสียสิทธิรับมรดกโดยผลของกฎหมายได้อาจจะต้องเป็นกรณีที่เข้าไปพัวพันกับการตายของบุตรเลย บิดามารดาจึงจะกลายเป็นผู้ไม่สมควรตามมาตรา 1606 และถูกกำจัดสิทธิไม่ให้รับมรดก

การรับมรดกในฐานะผู้รับพินัยกรรม

พินัยกรรมเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียวโดยเคร่งครัดซึ่งจะสมบูรณ์เมื่อเขียนเสร็จและมีผลบังคับใช้เมื่อผู้เขียนถึงแก่ความตาย โดยที่ผู้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรมไม่ต้องแสดงเจตนาสนองรับพินัยกรรมนั้น สามารถกล่าวได้ว่าเป็นคำสั่งเผื่อตายสุดท้ายที่กำหนดเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือการต่าง ๆ ที่ผู้ทำพินัยกรรมจะเพิกถอนในเวลาใดก็ได้โดยทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดไว้¹⁷

ความสามารถของผู้รับพินัยกรรมมีหลักการปรากฏอยู่ในมาตรา 1604 และมาตรา 1654 ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าผู้รับพินัยกรรมต้องมีสภาพบุคคลในเวลาที่ทำพินัยกรรมถึงแก่ความตาย และต้องมีสิทธิสมบูรณ์ในการรับมรดกตามข้อกำหนดในพินัยกรรม¹⁸

ดังนั้น การที่บิดามารดาไม่ได้เลี้ยงดูบุตรผู้ตายซึ่งเป็นผู้ทำพินัยกรรม มิได้เป็นข้อจำกัดความสามารถของบิดามารดาดังกล่าวในการเป็นผู้รับพินัยกรรม เนื่องจากพินัยกรรมเป็นการแสดงเจตนาของผู้ทำพินัยกรรม

¹⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 95.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 120.

เพียงฝ่ายเดียวอยู่แล้ว หากผู้ทำพินัยกรรมต้องการให้มรดกตกทอดแก่ผู้ใดก็เพียงแต่ทำพินัยกรรมให้ผู้นั้นมีสิทธิรับมรดกของตน ในทางตรงกันข้าม หากผู้ทำพินัยกรรมไม่ต้องการยกมรดกของตนให้แก่ผู้ใด ผู้ทำพินัยกรรมก็สามารถแสดงเจตนาให้ผู้ไม่มีสิทธิรับมรดกในพินัยกรรมนั้นได้

บทวิเคราะห์

เมื่อวิเคราะห์แล้วจะเห็นได้ว่ากฎหมายมรดกของไทยมีความสอดคล้องกับค่านิยมและวัฒนธรรมของสังคมไทยในเรื่องการตอบแทนบุญคุณและความกตัญญูที่บุตรพึงมีต่อบิดามารดา เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไทยได้มีการคุ้มครองสิทธิของบิดามารดาผู้ให้กำเนิดในมรดกของบุตรปรากฏอยู่ในบทบัญญัติหลายมาตรา แต่ในขณะเดียวกัน กฎหมายก็คาดหวังว่าบิดามารดานั้นจะเลี้ยงดูและให้ความคุ้มครองแก่บุตรจากการอยู่ในความดูแลของบิดามารดาด้วยเช่นกัน ซึ่งเห็นได้จากการที่กฎหมายกำหนดว่าต้องเป็นบิดามารดาโดยชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นจึงจะมีสิทธิรับมรดกของบุตรได้

สำหรับกรณีที่บิดามารดาไม่ได้เลี้ยงดูบุตรผู้ตาย กฎหมายก็มิได้มีการกล่าวถึงการเสียสิทธิรับมรดกของบิดามารดาดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน ดังนั้น โดยทั่วไปการที่บิดามารดาจะเสียสิทธิรับมรดกของบุตรได้อาจจะต้องเกิดจากการถูกตัดสิทธิรับมรดกผ่านการแสดงเจตนาของบุตรนั้น ซึ่งเป็นกรณีที่บุตรยังต้องเป็นคนแสดงเจตนาตนเอง ไม่ได้เป็นการเสียสิทธิที่เกิดโดยผลของกฎหมาย การที่บิดามารดาจะเสียสิทธิรับมรดกของบุตรโดยผลของกฎหมายได้อาจจะต้องเป็นกรณีที่เข้าไปพัวพันกับการตายของบุตร บิดามารดาจึงจะกลายเป็นผู้ไม่สมควรตามกฎหมายและถูกจำกัดสิทธิไม่ให้รับมรดก

สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาผู้ไม่เลี้ยงดูบุตรในกฎหมายเกาหลี

ลักษณะทั่วไปของครอบครัว

เพื่อที่จะสามารถทำความเข้าใจกฎหมายของประเทศหนึ่ง ๆ ได้นั้น แน่นอนว่าต้องศึกษาบริบทพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับตัวบทกฎหมายนั้นด้วย โดยในส่วนนี้จะเริ่มจากการศึกษาบริบททางสังคมขั้นพื้นฐานของสังคมเกาหลีว่ามีรากฐาน ความเป็นมาและค่านิยมอย่างไรเกี่ยวกับความสัมพันธ์ในครอบครัว เพื่อให้เข้าใจได้ว่าเหตุใดกฎหมายจึงถูกบัญญัติออกมาในลักษณะที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

สังคมเกาหลีนั้นเป็นสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากลัทธิขงจื๊อมาตั้งแต่สมัยโบราณ แน่นอนว่าย่อมมีแนวคิดในเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวที่ส่งสมกันมาในลักษณะที่ยึดถือระบบอาวุโสและปิตาธิปไตยอย่างมาก¹⁹ ความสัมพันธ์ในครอบครัวก็จะเป็นในเชิงผู้น้อยเคารพผู้ใหญ่ ผู้หญิงเคารพผู้ชาย โดยแนวคิดนี้จะให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ในหมู่เครือญาติและมองว่าความสามัคคี กลมเกลียว เป็นหนึ่งเดียวกันของครอบครัวนั้นสำคัญและมักอยู่รวมกันหรือใกล้ชิดกันเป็นครอบครัวใหญ่ กล่าวคือ มีแนวคิดแบบคิตริวมหมู่ (Collectivism) ไม่ได้มองคนในแง่ของปัจเจกชนนัก²⁰ และสำหรับความสัมพันธ์ในครอบครัวระหว่างบิดามารดาและบุตรนั้น ค่านิยมในสังคมเกาหลีภายใต้อิทธิพลของลัทธิขงจื๊อมองว่าลูกเป็นหนี้บุญคุณพ่อแม่ที่ให้กำเนิดและเลี้ยงดูมา ต้องทดแทน

¹⁹ Nina Evason, “South Korean Culture”, ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2016) (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่) เข้าถึงจาก: <https://culturalatlas.sbs.com.au/south-korean-culture/south-korean-culture-family#south-korean-culture-family> เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2564.

²⁰ OptiLingo, “The Importance of Family in Korean Culture”, ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, ไม่ปรากฏปีพิมพ์) (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่) เข้าถึงจาก: <https://www.optilingo.com/blog/korean/the-importance-of-family-in-korean-culture/> เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2564.

บุญคุณด้วยการเลี้ยงดูพ่อแม่ยามแก่เฒ่า เมื่อพ่อแม่ตายจากไปก็ต้องจัดงานศพ ไว้อาลัย รวมถึงทำพิธีไหว้บรรพบุรุษให้เหมาะสม²¹

นอกจากนี้ สังคมเกาหลียังมีแนวคิดว่าการสืบทอดตระกูลเป็นส่วนหนึ่งของความกตัญญูด้วย เนื่องจากสังคมเกาหลีมีความเชื่อที่สืบเนื่องกันมาว่าส่วนหนึ่งของบรรพบุรุษนั้นอยู่ในเลือดเนื้อเชื้อไขของลูกหลานเสมอ ดังนั้นการมีอยู่ของลูกหลานจึงเป็นการคงอยู่ของบรรพบุรุษด้วย²² ทำให้เรื่องของสายเลือดจึงมีความสำคัญขึ้นมา สังเกตได้จากการที่ครอบครัวในเกาหลีมีการทำแผนผังตระกูล (Family Registry/JokBo/족보)²³ สืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน โดยการสืบตระกูลนี้จะทำผ่านฝ่ายชายเท่านั้น²⁴ กล่าวคือ ผู้ที่จะสืบตระกูลได้ก็คือบุตรชายคนโต อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่ไม่มีบุตรชายจะใช้วิธีการรับบุตรชายของเครือญาติเข้ามาเป็นบุตรของตนเขียนชื่อเอาไว้ในแผนผังของตระกูลในฐานะผู้สืบทอดตระกูลรุ่นถัดไป ทั้งนี้ จะเขียนเอาไว้ด้วยว่าเด็กคนดังกล่าวเป็นบุตรบุญธรรม และใส่ชื่อไว้ว่าบิดาที่แท้จริงของเด็กเป็นใคร²⁵ สะท้อนให้เห็นได้ถึงการมีอยู่ร่วมกันของความกตัญญูต่อผู้ให้กำเนิดที่แท้จริงและการให้ความสำคัญกับการสืบสายโลหิต

อย่างไรก็ตาม สังคมเกาหลีก็มาถึงจุดเปลี่ยนที่ทำให้แนวคิดเกี่ยวกับครอบครัวอันเข้มข้นตามที่ได้อธิบายไปข้างต้นนั้นอ่อนลงในช่วงหลังสงครามเกาหลี²⁶ เนื่องจากความเสียหายและสภาวะของประเทศในขณะนั้นทำให้รัฐบาลเกาหลีตั้งเป้าหมายในการพัฒนาประเทศให้เป็นสังคมอุตสาหกรรม โดยมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างกฎหมายให้มีความเป็นสากลมากขึ้น ลดอำนาจของระบบอาวุโสและปิตาธิปไตยในครอบครัวลง²⁷ ทำให้หัวหน้าครอบครัวหรือผู้นำตระกูลไม่มีอำนาจในการกำหนดความเป็นอยู่ของคนในครอบครัวอีกต่อไป บรรดาบุตรสามารถแยกย้ายไปสร้างครอบครัวหรือหางานที่อื่นได้และมีสิทธิในการรับมรดกอย่างเท่าเทียมกันต่างจากแต่ก่อนที่เอื้อประโยชน์ให้กับบุตรชายคนโต²⁸ ซึ่งการปรับปรุงโครงสร้างกฎหมายใหม่นี้เองส่งผลให้มีการกระจายตัวของประชากรมากขึ้นและมีความเป็นสังคมเมืองขึ้น ยากที่จะอยู่อาศัยเป็นครอบครัวใหญ่ ทำให้ผู้คนในยุคใหม่มักอยู่อาศัยกันแบบครอบครัวเดี่ยว หรือ Nuclear family²⁹

นอกจากนี้ ด้วยระดับการศึกษาของประชากรที่สูงขึ้นและอิทธิพลจากชาติตะวันตก ทำให้สังคมเกาหลีสมัยใหม่เริ่มเปลี่ยนจากแนวคิดแบบคิตรวมหมู่ (Collectivism) มาให้ความสำคัญกับความเป็นปัจเจกนิยม (Individualism) มากขึ้น³⁰ มีความยึดติดต่อสถาบันครอบครัวน้อยลง ความคิดในเรื่องความกตัญญู ระบบ

²¹ Clark W. Sorenson, "The Value and Meaning of the Korean Family", ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, ไม่ปรากฏปีพิมพ์) (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่) เข้าถึงจาก: <https://asiasociety.org/education/value-and-meaning-korean-family> เมื่อวันที่ 17 ตุลาคม 2564.

²² เรื่องเดียวกัน.

²³ Jason Howard, Korean Genealogy Guide, ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (Scotts Valley, California: CreateSpace Independent Publishing Platform, 2012) เข้าถึงจาก: <http://koreangenealogy.org/book/family-registries/> เมื่อวันที่ 19 ตุลาคม 2564.

²⁴ เรื่องเดียวกัน.

²⁵ เรื่องเดียวกัน.

²⁶ Clark W. Sorenson, เรื่องเดิม.

²⁷ เรื่องเดียวกัน.

²⁸ เรื่องเดียวกัน.

²⁹ Nina Evason, เรื่องเดิม.

³⁰ เรื่องเดียวกัน.

อาวุธโส และปิตาธิปไตยเริ่มเบาบางลง ทำให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนรุ่นเก่ากับคนรุ่นใหม่ในหลายครัวเรือน

31

อย่างไรก็ดีการเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้หมายความว่าคติความเชื่อเดิมจะหายไปจนหมด เพียงแต่เบาบางลงเท่านั้น อย่างไรก็ตามอิทธิพลจากลัทธิขงจื้อที่สั่งสมมานานก็ยังคงฝังรากลึกในสังคมเกาหลี เห็นได้จากการรวมตัวกันในช่วงวันหยุดและเทศกาลต่าง ๆ³² เช่น เทศกาลชูกอก (ปีใหม่ของเกาหลี) งานไหว้บรรพบุรุษ รวมไปถึงการที่ปัจจุบันยังมีระบบการทำแผนผังตระกูลเพื่อรวบรวมสมาชิกของตระกูลอยู่ แม้แผนผังดังกล่าวจะไม่มีผลสำคัญทางกฎหมายแล้วก็ตาม³³ และที่สำคัญก็คือการสะท้อนแนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของสายสัมพันธ์ครอบครัวผ่านระบบกฎหมายที่จะกล่าวถึงต่อไปด้วย

สิทธิของบิดามารดาผู้ไม่เลี้ยงดูบุตรในกองมรดกของบุตรตามกฎหมายเกาหลี

บทบัญญัติเกี่ยวกับกฎหมายมรดกตามที่ปรากฏใน Part V Inheritance ในประมวลกฎหมายแพ่งของเกาหลีนั้น แต่เดิมไม่มีส่วนที่กล่าวถึงกรณีสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตร ดังนั้นในทางกฎหมาย บิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรจึงถูกพิจารณาสิทธิในการรับมรดกเช่นเดียวกันกับบิดามารดาที่เลี้ยงดูบุตรตามปกติ ทั้งนี้ ในปัจจุบันได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งทำให้สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรได้ แต่การจะทำได้ก็ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่ทำให้การตัดสิทธินั้นอาจไม่เกิดขึ้น³⁴ ดังนั้น ในการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรจึงต้องเริ่มตั้งแต่กรณีทั่วไปก่อนแล้วค่อยไปอธิบายในกรณีที่มีการยื่นฟ้องต่อศาล เพื่อให้เห็นภาพรวมโดยสมบูรณ์ว่าสุดท้ายแล้วบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรนั้นจะสามารถรับมรดกของบุตรที่ตนทอดทิ้งได้หรือไม่ อย่างไรบ้าง

ตามที่ได้กล่าวไปในข้างต้น สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรในกรณีทั่วไปนั้นจะเหมือนกับบิดามารดาผู้เลี้ยงดูบุตรทุกประการ โดยการพิจารณาจะแบ่งออกเป็นสองส่วน ดังนี้

1.1 กรณีที่ไม่มีพินัยกรรม

ในกรณีที่เจ้ามรดกไม่ได้ทำพินัยกรรมเอาไว้ กองมรดกจะตกแก่ทายาทโดยธรรม³⁵ ซึ่งมีลำดับตามที่ปรากฏในประมวลแพ่งมาตรา 1000 ดังต่อไปนี้

1. ผู้สืบสันดาน
2. บุพการี
3. พี่น้อง
4. ทายาทที่ไม่ได้สืบโลหิตโดยตรงภายใน 4 ลำดับ

³¹ เรื่องเดียวกัน.

³² Clark W. Sorenson, เรื่องเดิม.

³³ Wikipedia, "Genealogy book", ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2021) (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่) เข้าถึงจาก: https://en.wikipedia.org/wiki/Genealogy_book เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน 2564.

³⁴ 김준희, "[단독]법무부 구하라법은 짝퐁...버림받은 자식에 되레 상처", ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (Seoul: 중앙일보, 2021) เข้าถึงจาก: <https://www.joongang.co.kr/article/24096375#home> เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2564. (unofficial translation form)

³⁵ Ask Korea Law, "Introduction to the Korean Inheritance Law", ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2021) (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่) เข้าถึงจาก: <https://askkorealaw.com/2021/01/28/inheritance/> เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2564.

จะเห็นได้ว่าบิดามารดานั้นอยู่ในลำดับที่สอง คือ บุพการี ซึ่งกฎหมายมรดกของเกาหลีนั้น แม้จะมีการใช้หลักญาติสนิทตติยญาติห่างเหมือนกับในกฎหมายไทย แต่ไม่ได้มีการบัญญัติให้ทายาทโดยธรรมลำดับสอง มีสิทธิในการรับมรดกร่วมกับทายาทโดยธรรมลำดับแรกแต่อย่างใด³⁶ ดังนั้น หากเจ้ามรดกมีผู้สืบสันดาน บิดามารดาที่เป็นบุพการีนั้นก็ย่อมหมดสิทธิในกองมรดกไป ทั้งนี้ บิดาที่มีสิทธิในกองมรดกของบุตรนั้นจะต้องเป็นบิดาโดยชอบด้วยกฎหมาย เนื่องจากในกฎหมายเกาหลี ความชอบด้วยกฎหมายในฐานะบิดานี้เป็นปัจจัยสำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงสิทธิในมรดก³⁷

ข้อแตกต่างเดียวที่มีในสิทธิรับมรดกระหว่างบิดามารดาที่ดูแลบุตรกับบิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตร คือ Special Contributory Share ซึ่งปรากฏในมาตรา 1008-2 โดยระบุไว้ว่า หากในบรรดาทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกนั้นมีทายาทคนใดที่ได้ให้การอุปการะเจ้ามรดกขณะที่ยังมีชีวิตอยู่อย่างเป็นพิเศษ ทายาทผู้นั้นจะได้รับส่วนแบ่งในกองมรดกมากกว่าทายาทคนอื่น ๆ³⁸ ตัวอย่างในการปรับใช้หลักดังกล่าวก็เช่น คดีคูฮารา คุณคูฮารา ซึ่งเป็นเจ้ามรดกเสียชีวิตโดยไม่ได้ทำพินัยกรรมเอาไว้และไม่มีผู้สืบสันดาน ดังนั้น บุคคลที่เป็นทายาทโดยธรรมที่มีสิทธิในกองมรดกของคุณคูฮาราก็คือบิดาและมารดาในฐานะทายาทโดยธรรมลำดับที่สอง เมื่อพิจารณาประกอบกับข้อเท็จจริงที่ว่ามารดาของคุณคูฮาราได้ทอดทิ้งเธอและพี่ชายเอาไว้ให้ครอบครัวฝั่งบิดาเลี้ยงดูตั้งแต่เด็กโดยไม่ได้มีส่วนร่วมใด ๆ ในชีวิตของทั้งสองคนอีกเลย แต่ต่อมาเมื่อคุณคูฮาราเสียชีวิตลง ทางฝั่งมารดาก็ยื่นฟ้องเพื่อขอแบ่งมรดก 50% กับฝั่งบิดา(ซึ่งได้สละสิทธิให้พี่ชายของคุณคูฮารารับมรดกแทน) เมื่อนำข้อเท็จจริงดังกล่าวมาพิจารณาแล้ว สุดท้ายในคดีนี้ศาลก็ได้ทำการตัดสินตามหลัก Special Contributory Share โดยคำนึงว่าทางฝั่งบิดาเป็นผู้ที่อุปการะเลี้ยงดูเจ้ามรดกมาโดยตลอด ในขณะที่มารดาไม่ได้มีส่วนร่วมหรือช่วยเหลือเจ้ามรดก จึงตัดสินให้แบ่งทรัพย์สินในกองมรดกของคุณคูฮาราให้ฝั่งบิดาที่เลี้ยงดูมา(พี่ชาย) 60% และให้ฝั่งมารดาผู้ทอดทิ้งบุตร 40%³⁹

1.2 กรณีที่มีพินัยกรรม

ในกรณีที่เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมเอาไว้แล้ว โดยปกติแล้วก็ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของเจ้ามรดก แต่ถ้าตามพินัยกรรมนั้นทายาทโดยธรรมไม่ได้รับส่วนแบ่งใด ๆ จากกองมรดก หรือได้ส่วนแบ่งที่น้อยกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด กฎหมายมรดกของเกาหลีก็มีหลักที่คุ้มครองทายาทโดยธรรมให้ได้รับส่วนแบ่งขั้นต่ำจากกองมรดกอยู่⁴⁰ โดยปรากฏในมาตรา 1112

³⁶ Civil Act Article 1000

³⁷ Korean LII, “Paternity”, ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2020) (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่) เข้าถึงจาก: <http://www.koreanlii.or.kr/w/index.php/Paternity> เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2564.

³⁸ Ask Korea Law, เรื่องเดิม.

³⁹ Ilsa Chan, “‘Goo Hara Act’ Passed By South Korea’s Cabinet, Will Prevent Parents Who Neglected Their Kids From Claiming Inheritance”, ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (1 Stars Avenue, Singapore: Mediacorp Press Ltd, 2021) (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่) เข้าถึงจาก: <https://www.todayonline.com/8days/sceneandheard/entertainment/goo-hara-act-passed-south-koreas-cabinet-will-prevent-parents-who> เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2564.

⁴⁰ Seoul Law Group, “Korean Inheritance Law: Inheritance Priority & Right, Taxes and Lawyers”, ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2021) (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่) เข้าถึงจาก: <https://seoulawgroup.com/korean-inheritance-law/> เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2564.

หลักดังกล่าวนี้เรียกว่าหลัก Elective Share⁴¹ เป็นหลักที่คุ้มครองทายาทโดยธรรมให้ได้รับมรดกตามสัดส่วนขั้นต่ำที่กฎหมายกำหนด เช่น นายคิม สมรสแล้วแต่ไม่มีบุตรและบิดามารดายังมีชีวิตอยู่ ต่อมา นายคิมเสียชีวิตลง เมื่อเปิดพินัยกรรมพบว่านายคิมระบุให้ยกสมบัติให้กับภรรยาแต่เพียงผู้เดียว แม้พินัยกรรมจะระบุไว้เช่นนั้นแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าบิดามารดาของนายคิมจะไม่ได้ส่วนแบ่งจากกองมรดกของนายคิมเลย โดยทั้งคู่สามารถอ้างสิทธิตามหลัก Elective Share ในการคำนวณส่วนแบ่งมรดกของตนได้ ทั้งนี้ การคำนวณนั้นจะมีความต่างกันไปตามลำดับของทายาทโดยธรรม โดยในส่วนของบุพการีนั้น ส่วนแบ่งขั้นต่ำที่มีสิทธิจะได้รับตามหลัก Elective Share คือ หนึ่งในสามของมรดกที่จะได้รับในฐานะทายาทโดยธรรมหากไม่มีพินัยกรรม (For lineal ascendants of an inheritee, one third of the inheritance stipulated by law)⁴² ดังนั้น หากบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรยังมีสิทธิในฐานะทายาทโดยธรรมอยู่ ก็ยังมีโอกาสได้รับมรดกอยู่ดีแม้บุตรผู้เป็นเจ้ามรดกจะทำพินัยกรรมไว้อ่อนเสียชีวิต

ตามที่ได้อธิบายไปข้างต้น จะเห็นได้ว่าบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรนั้นมีสิทธิในการรับมรดกของบุตรที่ตนทอดทิ้ง และยังได้รับการคุ้มครองจากกฎหมายเสมือนบิดามารดาที่เลี้ยงดูบุตรทุกประการ แต่อย่างไรก็ดีกฎหมายมรดกของเกาหลีก็มีบทบัญญัติที่ส่งผลให้บิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรเสียสิทธิในการรับมรดกและการคุ้มครองตามหลัก Elective Share⁴³ ไปได้เช่นกัน ซึ่งบทบัญญัตินี้ดังกล่าว คือ มาตรา 1004 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการกำจัดมิให้รับมรดก โดยเหตุในการกำจัดมิให้รับมรดกนั้นมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ ดังนี้

1. ผู้ที่ฆ่าหรือพยายามฆ่าเจ้ามรดก บุพการี หรือคู่สมรสของเจ้ามรดก หรือใครก็ตามที่มีลำดับสิทธิทายาทโดยธรรมที่สูงกว่าหรือเท่ากันกับตน
2. ผู้ที่ทำร้ายเจ้ามรดก บุพการี หรือคู่สมรสของเจ้ามรดกจนถึงแก่ความตาย
3. ผู้ที่ขัดขวางการทำหรือเพิกถอนพินัยกรรม ไม่ว่าจะด้วยการฉ้อฉลหรือข่มขู่
4. ผู้ที่ฉ้อฉลหรือข่มขู่ให้เจ้ามรดกทำพินัยกรรมเกี่ยวกับทรัพย์สินมรดก
5. ผู้ที่ปลอม แก้ไขเปลี่ยนแปลง ทำลาย หรือปิดบังพินัยกรรม
- 6.

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าบทบัญญัติข้างต้นนั้นใช้กับทายาททุกคน มิได้เฉพาะเจาะจงแต่บิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรโดยตรง ทำให้มีหลายกรณีที่บิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรยังสามารถรับมรดกของบุตรได้อยู่เนื่องจากการกระทำทอดทิ้งนั้นไม่เข้าเกณฑ์ที่จะถูกกำจัดมิให้รับมรดก ซึ่งตามที่ได้เกริ่นไว้ในตอนต้นแล้วว่าในปัจจุบันได้มีการปรับปรุงแก้ไขประมวลแพ่งเพื่อจัดการกับปัญหาในข้อนี้ โดยมีการเปิดช่องให้ร้องขอต่อศาลเพื่อตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตรได้⁴⁴

การปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งนี้สืบเนื่องมาจากกระแสสังคมและความพยายามของครอบครัวฝั่งบิดาของคุณคยูฮารา ทำให้มีการอนุมัติให้ใช้ Goo Hara Act ขึ้นในวันที่ 15 มิถุนายน 2564⁴⁵ มีผล

⁴¹ เรื่องเดียวกัน.

⁴² Civil Act Article 1112

⁴³ Seoul Law Group, เรื่องเดิม.

⁴⁴ 김준희, เรื่องเดิม.

⁴⁵ เรื่องเดียวกัน.

เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 1004 ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุในการกำจัดมิให้รับมรดก โดยการแก้ไขที่ว่านั้นเป็นการเพิ่มเติมวรรคสองเข้าไปในมาตราดังกล่าว⁴⁶ โดยมีเนื้อหา ดังนี้

“มาตรา 1004 วรรคสอง ศาลครอบครัวสามารถพิพากษาคัดสินให้ทายาทเสียสิทธิในการรับมรดก ตามที่ผู้เป็นเจ้ามรดกร้องขอได้ในกรณีใดกรณีหนึ่งดังต่อไปนี้

1. กรณีผู้รับมรดกละเมิดหน้าที่ในการสนับสนุนอุปการะเจ้ามรดกตามข้อใดข้อหนึ่งต่อไปนี้เป็นอย่างรุนแรง
 - ก. หน้าที่ในการเลี้ยงดูบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ”⁴⁷

ซึ่งการเพิ่มเติมวรรคสองดังกล่าวเข้าไปในมาตรา 1004 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งนั้นมีผลในประเด็น สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตร คือ บุตรที่ถูกทอดทิ้งซึ่งจะมีฐานะเป็นเจ้ามรดกเมื่อเสียชีวิต สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อขอให้ตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ทอดทิ้งตนได้ โดยศาลจะเป็นผู้ พิจารณาอีกทีหนึ่งว่าการกระทำของบิดามารดานั้นเข้าเกณฑ์ที่จะถูกตัดสิทธิหรือไม่

อย่างไรก็ดี บทบัญญัติตามที่ปรากฏข้างต้นนั้น แม้จะมีการประกาศใช้อย่างเป็นทางการแล้วแต่ก็ยังมี ประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงกันอยู่⁴⁸ โดยมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจากพรรคประชาธิปัตย์แห่งเกาหลีสถานหนึ่ง คือ คุณชอยยองโย ออกมาแสดงความเห็นแย้งว่าการบัญญัติกฎหมายในลักษณะดังกล่าวนี้มีปัญหา เนื่องจาก การกำหนดให้ผู้มีสิทธิยื่นฟ้องคือตัวบุตรผู้ถูกทอดทิ้งหรือเจ้ามรดก ทำให้ภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับตัวบุตร⁴⁹ ต้องพยายามหาหลักฐานที่อาจสร้างความเจ็บปวดทางจิตใจมาพิสูจน์ในชั้นศาล เป็นการเพิ่มบาดแผลทางจิตใจ ให้กับตัวบุตรผู้ถูกทอดทิ้ง นอกจากนี้ หากพิจารณาจากลักษณะการบัญญัติแล้วจะพบว่าถ้าบุตรเสียชีวิตก่อนที่ จะทำการฟ้อง กฎหมายนี้ก็จะใช้ไม่ได้อีก ต้องกลับไปใช้บทบัญญัติทั่วไป ทำให้เกิดช่องว่างในการบังคับใช้ มาตรา 1004 วรรคสองนี้ อีกทั้งด้วยแนวคิดความกตัญญูที่ยังมีในสังคม อาจทำให้เกิดภาพลักษณ์ที่ไม่ดีแก่ตัว บุตรได้ด้วย โดยทางคุณชอยยองโยก็ได้เสนอว่าการบัญญัติกฎหมายเพื่อตัดสิทธิบิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตรในการ รับมรดกนั้นควรทำในลักษณะของการเพิ่มเหตุกำจัดมิให้รับมรดก โดยให้การทอดทิ้งบุตรเป็นเหตุข้อที่ 6 เพื่อที่จะได้มีผลเป็นการตัดสิทธิโดยอัตโนมัติในทุกกรณี ไม่ต้องรอให้บุตรดำเนินการฟ้องร้องก่อน⁵⁰ แต่ทาง กระทรวงยุติธรรมซึ่งเป็นผู้จัดทำร่าง Goo Hara Act ก็ได้ออกมาให้คำอธิบายว่า การรับมรดกนั้นเป็นเรื่อง สำคัญ ทางกระทรวงยุติธรรมจึงมองว่าควรให้ศาลพิจารณาในการถอดถอนสิทธิดังกล่าว เนื่องจากข้อเท็จจริง จากทั้งสองฝ่ายอาจต่างกันได้ ทำให้ไม่สามารถระบุเข้าเป็นเหตุข้อที่ 6 ให้ถูกกำจัดทันทีที่พฤติการณ์เข้าข่าย ต้องมีการไต่สวนอย่างรอบคอบโดยศาลเสียก่อน⁵¹ ทั้งนี้ แม้ Goo Hara Act จะได้รับการอนุมัติอย่างเป็นทางการแล้ว แต่กฎหมายฉบับดังกล่าวไม่สามารถนำมาใช้ในคดีของคุณคูฮาราได้ เนื่องจากศาลได้ตัดสินคดี เสร็จสิ้นไปก่อนที่จะมีการประกาศใช้กฎหมายนี้แล้ว⁵²

โดยนอกจากบทบัญญัติเกี่ยวกับการกำจัดมิให้รับมรดกและการยื่นฟ้องเพื่อขอให้ศาลตัดสิทธิในการรับ มรดกของบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรตามประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 1004 ที่ได้อธิบายไปในข้างต้นแล้ว ยังมี

⁴⁶ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁷ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁸ เรื่องเดียวกัน.

⁴⁹ เรื่องเดียวกัน.

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน.

⁵¹ เรื่องเดียวกัน.

⁵² Issa Chan, เรื่องเดิม.

กรณีพิเศษอีกกรณีหนึ่งที่แม้จะไม่ใช่เรื่องเกี่ยวกับมรดกโดยตรงแต่ก็มีผลเป็นการตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตรโดยสิ้นเชิงเช่นกัน คือ การรับบุตรบุญธรรม ซึ่งปรากฏอยู่ใน Part IV Relatives ของประมวลกฎหมายแพ่งเกาหลี โดยในกฎหมายเกาหลีแบ่งการรับบุตรบุญธรรมเป็น 2 ประเภท ได้แก่ Simple Adoption และ Full Adoption⁵³ มีความแตกต่างกัน ดังนี้

Simple Adoption บัญญัติไว้ในมาตรา 882-2 ผลของการรับบุตรบุญธรรมในรูปแบบนี้ คือ บุตรบุญธรรมนั้นจะมีสถานะเท่ากับบุตรแท้ ๆ ของผู้รับบุตรบุญธรรมนับแต่เวลาที่มีการรับบุตรบุญธรรมนั้นมีผลอย่างไรก็ตาม ความสัมพันธ์ระหว่างบุตรบุญธรรมกับบิดามารดาแท้ ๆ ยังคงมีอยู่

Full Adoption บัญญัติไว้ในมาตรา 908-3 ผลของการรับบุตรบุญธรรมประเภทนี้ คือ บุตรบุญธรรมนั้นจะได้รับสถานะเป็นบุตรที่เกิดในสมรสของผู้รับบุตรบุญธรรม และความสัมพันธ์ที่เคยมีมาก่อนหน้าการรับบุตรบุญธรรมให้ถือว่าสิ้นสุดลง เว้นแต่จะเป็นกรณีการรับบุตรบุญธรรมแบบ Full Adoption ที่ทำต่อบุตรของคู่สมรสที่เกิดจากการสมรสครั้งก่อน เนื่องจากกฎหมายยังเคารพความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับบิดา/มารดาอีกฝ่ายและเครือญาติในฝั่งนั้นอยู่

ซึ่งในการรับบุตรบุญธรรมประเภทหลังนี้เองที่มีผลต่อสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตร โดยจะเห็นได้ว่าการรับบุตรบุญธรรมแบบ Full Adoption นั้นส่งผลให้ความสัมพันธ์ที่บิดามารดาที่แท้จริงมีต่อเด็กที่ได้รับการอุปการะนั้นหมดลง เท่ากับว่าในกรณีที่บุตรที่ถูกทอดทิ้งได้รับการอุปการะแบบ Full Adoption บิดามารดาที่แท้จริงซึ่งได้ทอดทิ้งตัวบุตรนั้นไปก็จะมีสิทธิในกองมรดกของบุตรอีกต่อไป เป็นอีกช่องทางในการตัดสิทธิบิดามารดาดังกล่าวออกจากกองมรดกของบุตรที่ตนทอดทิ้ง นอกเหนือจากการยื่นฟ้องตามมาตรา 1004 วรรคสอง

บทวิเคราะห์

จากการศึกษาจะพบว่ากฎหมายมรดกของเกาหลีนั้นมีการพัฒนาตามสังคมอยู่เสมอ เห็นได้ตั้งแต่ช่วงปรับเปลี่ยนโครงสร้างสังคมที่มีการแก้ไขกฎหมายจากที่เอื้อประโยชน์ให้กับลูกชายคนโตมาเป็นการกระจายสิทธิในกองมรดกให้ลูก ๆ ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน⁵⁴ มาจนถึงยุคปัจจุบันที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรา 1004 วรรคสองแห่งประมวลแพ่งให้สอดคล้องกับค่านิยมและความต้องการของสังคมมากขึ้นในเรื่องการตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตร⁵⁵ โดยจะเห็นได้ว่ากฎหมายมรดกเกาหลีโดยพื้นฐานแล้วยังคงให้ความสำคัญกับเรื่องสายเลือดและครอบครัวอยู่ เห็นได้จากลักษณะการบัญญัติกฎหมายที่ค่อนข้างให้ความสำคัญครอบงำโดยธรรมที่มีความเกี่ยวข้องทางสายเลือดกับเจ้ามรดกให้ได้รับส่วนแบ่งทรัพย์สินจากกองมรดกนั้น หรือก็คือหลัก Elective Share⁵⁶ โดยให้ความสำคัญกับหลักดังกล่าวนี้มากกว่าเจตนารมณ์ตามพินัยกรรมของเจ้ามรดกเสียอีก

⁵³ Ask Korea Law, "Can an Adopted Child Inherit from Biological Parents in Korea", ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2021) (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่) เข้าถึงจาก: <https://askkorealaw.com/2021/01/28/inheritance/> เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 2564.

⁵⁴ Clark W. Sorenson, เรื่องเดิม.

⁵⁵ Ilsa Chan, เรื่องเดิม.

⁵⁶ Seoul Law Group, เรื่องเดิม.

อย่างไรก็ดี ตามที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่ากฎหมายเกาหลีนั้นเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้เข้ากับยุคสมัยและกระแสสังคมที่มีความสากลและปัจเจกนิยมมากขึ้น ทำให้มีกฎหมายบางมาตราที่มีแนวคิดขัดกับแนวคิดดั้งเดิมที่สั่งสมมาในสังคม เห็นได้จากการยอมรับ Full Adoption ที่เป็นการตัดสายสัมพันธ์ทางสายเลือดในความเป็นจริงระหว่างบิดามารดาและบุตร และการบัญญัติเพิ่มเติมวรรคสองแห่งมาตรา 1004 ที่ให้บุตรที่ถูกทอดทิ้งสามารถฟ้องศาลให้ตัดสิทธิบิดามารดาผู้ทอดทิ้งจากกองมรดกของตนได้ ซึ่งขัดต่อหลักคิดในเรื่องค่านิยมเกี่ยวกับสายเลือดและความกตัญญูที่สั่งสมมานานในสังคมเกาหลี เป็นการสะท้อนให้เห็นแนวโน้มของกฎหมายเกาหลีที่เริ่มรับแนวคิดต่างชาติและความยุติธรรมอย่างสากลเข้ามาปรับใช้

กล่าวโดยสรุป กฎหมายมรดกของเกาหลีนั้นมีการเปิดโอกาสให้เกิดการตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรได้ผ่านการยื่นฟ้องโดยตัวบุตรผู้เป็นเจ้ามรดก ซึ่งอาจมีปัญหาในทางปฏิบัติได้ ส่งผลให้กฎหมายดังกล่าวอาจไม่ถูกนำมาใช้⁵⁷ และต้องกลับไปใช้กฎหมายที่ใช้กันในกรณีปกติทั่วไปที่มีผลคือบิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตรมีสิทธิเช่นเดียวกันกับบิดามารดาผู้เลี้ยงดูบุตรเกือบทุกประการ เว้นแต่ในเรื่อง Special Contributory Share ที่ทำให้ฝ่ายที่ให้การอุปการะเจ้ามรดกมามีสิทธิในกองมรดกมากกว่าฝ่ายที่ทอดทิ้งไป⁵⁸ อย่างไรก็ดี พฤติการณ์ที่มีผลต่อสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรไม่ได้มีเพียงเท่านั้น แต่ยังมีอีกช่องทางที่ส่งผลโดยอ้อมให้เกิดการตัดสิทธิในการรับมรดกของบุคคลเช่นว่าได้ คือ การรับบุตรบุญธรรมแบบ Full Adoption ที่มีผลเป็นการตัดสายสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาที่แท้จริงกับบุตรที่ได้รับอุปการะโดยผู้รับบุตรบุญธรรม⁵⁹ ทำให้บิดามารดาที่แท้จริงซึ่งอาจเป็นหรือไม่เป็นบิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตรก็ได้หมดไปซึ่งสิทธิในการรับมรดกจากบุตรคนดังกล่าว ทั้งนี้ หากทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้งแล้วจะพบว่าทั้งบทบัญญัติในเรื่องการยื่นฟ้องให้ตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรตามมาตรา 1004 และบทบัญญัติเกี่ยวกับ Full Adoption ในมาตรา 908-3 นั้น ไม่ได้เป็นแต่เพียงกฎหมายเท่านั้น แต่ยังเป็นพัฒนาการสำคัญที่ชี้ให้เห็นแนวโน้มของกฎหมายเกาหลีที่เปลี่ยนไปจากแนวคิดดั้งเดิมและแสดงให้เห็นถึงความพยายามของภาครัฐในการตอบสนองต่อความต้องการและค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไปของประชาชนอีกด้วย

สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาผู้ไม่เลี้ยงดูบุตรในกฎหมายอาร์เจนตินา

ลักษณะครอบครัวของชาวอาร์เจนตินา

ครอบครัวชาวอาร์เจนตินาโดยปกติแล้วมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) ซึ่งประกอบด้วยพ่อ แม่ และบุตร แต่ในขณะเดียวกันนั้นชาวอาร์เจนตินาก็ไม่ได้ละเลยสมาชิกครอบครัวคนอื่น ๆ ที่ไม่ได้อยู่บ้านเดียวกัน (Extended Family) เพราะพวกเขาก็มักจะได้เจอกันอยู่บ่อย ๆ ทั้งในช่วงเวลาปกติ เช่น มารับประทานอาหารกลางวันด้วยกันในวันอาทิตย์ (กรณีที่อยู่ในละแวกเดียวกัน) หรือในช่วงเทศกาลต่าง ๆ โดยเฉพาะช่วงปลายปีตั้งแต่ช่วงก่อนคริสต์มาสจนถึงปีใหม่ทีคนในตระกูลเดียวกันทั้งหมดจะไปรวมตัวกันที่บ้านญาติคนใดคนหนึ่งเพื่อเฉลิมฉลองคริสต์มาสและปีใหม่ร่วมกันและในหลาย ๆ ครั้งก็จะไปท่องเที่ยวต่างจังหวัดร่วมกันนานนับสัปดาห์อีกด้วย⁶⁰ จึงจะเห็นได้ว่าชาวอาร์เจนตินานั้นให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์

⁵⁷ 김준희, เรื่องเดิม.

⁵⁸ Civil Act Article 1008-2

⁵⁹ Civil Act Article 908-3

⁶⁰ Chara Scroope, "Argentine Culture: Argentine Culture Family", ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์/ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่) เข้าถึงจาก: <https://culturalatlas.sbs.com.au/argentine-culture/argentine-culture-family> เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2564.

ภายในครอบครัวเป็นอย่างยิ่งโดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดาและบุตรที่อยู่ในหลาย ๆ ครอบครัวเป็นเรื่องปกติสำหรับบุตรที่แม้จะสำเร็จการศึกษาแล้วยังคงอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกับพ่อแม่และจะย้ายออกไปต่อเรียนจบหรือแต่งงาน⁶¹ นอกจากนี้ในสังคมของอาร์เจนตินานั้นยังคาดหวังให้พ่อแม่ต้องเสียสละพ่อบุตรเห็นได้จากการที่พ่อแม่ต้องยอมทำงานอย่างหนักหน่วงเพื่อให้บุตรของตนสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีเทียบเท่ากับคนอื่น ๆ ในสังคม⁶²

กฎหมายมรดกของอาร์เจนตินา

ด้วยสภาพสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวจึงจะเห็นว่าสังคมอาร์เจนตินานั้นคาดหวังให้บิดามารดาจะต้องเลี้ยงดูบุตรเป็นอย่างดี และก็เป็นเช่นเดียวกันสำหรับกฎหมายมรดกโดยที่กฎหมายได้ให้การสร้างระบบทายาทบังคับ (Hereditas Forzada: Forced Heir) เอาไว้ซึ่งระบบดังกล่าวจะมีผลคือการจำกัดสิทธิของเจ้ามรดกในการทำพินัยกรรมให้เจ้ามรดกสามารถใช้เจตนาทำพินัยได้แค่กับทรัพย์สินมรดกเพียงบางส่วนเท่านั้น โดยมีรายละเอียดคือในกรณีที่บุตรของผู้ตายยังมีชีวิตผู้ตายจะทำพินัยกรรมแบ่งมรดกทรัพย์สินมรดกโดยเจตนาได้เพียง 1/3 ของทรัพย์สินมรดกทั้งหมด ส่วนในกรณีบิดามารดาและ / หรือคู่สมรสยังมีชีวิตอยู่สัดส่วนที่เจ้ามรดกสามารถใช้เจตนากำหนดทรัพย์สินมรดกจะเป็น 1/2 ของทรัพย์สินมรดกทั้งหมดซึ่งส่วนที่ถูกกันเอาไว้เรียกว่า Legitimate Portion⁶³ โดยทายาทบังคับตามกฎหมายมรดกของอาร์เจนตินาได้แก่ ผู้สืบสันดาน บิดามารดา และคู่สมรส⁶⁴ นอกจากนี้กฎหมายยังได้กำหนดไว้ด้วยอีกว่าเจ้ามรดกนั้นไม่อาจจะใช้เจตนาเปลี่ยนแปลง Legitimate Portion ดังกล่าวได้ มากไปกว่านั้นหากเจ้ามรดกได้มีการให้ทรัพย์สินมรดกส่วนดังกล่าวโดยพินัยกรรมไปให้แก่บุคคลอื่น กฎหมายจะถือว่าข้อกำหนดในพินัยกรรมดังกล่าวไม่ได้มีอยู่ในพินัยกรรม⁶⁵ และหากเป็นกรณีที่ทรัพย์สินนั้นได้ไปสู่บุคคลอื่นแล้วทายาทโดยธรรมยังมีสิทธิเรียกติดตามเอาคืนทรัพย์สินดังกล่าวมาสู่กองมรดกได้อีกด้วย⁶⁶

ทั้งนี้พึงเข้าใจว่าการเป็นทายาทบังคับตามกฎหมายมรดกนั้นก็ไม่ได้หมายความว่าบุคคลดังกล่าวนี้จะต้องได้รับมรดกอย่างแน่นอนเพราะการที่กฎหมายกำหนด Legitimate Portion นี้ไว้ก็เพื่อจะให้น่าสนใจ

⁶¹ เรื่องเดียวกัน.

⁶² เรื่องเดียวกัน.

⁶³ กระทรวงยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สาธารณรัฐอาร์เจนตินา, “CODIGO CIVIL Y COMERCIAL DE LA NACION: ARTICULO 2445” ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2014) เข้าถึงจาก: <http://servicios.infoleg.gob.ar/infolegInternet/anexos/235000-239999/235975/texact.htm#46> เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2564.

⁶⁴ กระทรวงยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สาธารณรัฐอาร์เจนตินา, “CODIGO CIVIL Y COMERCIAL DE LA NACION: ARTICULO 2444” ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2014) เข้าถึงจาก: <http://servicios.infoleg.gob.ar/infolegInternet/anexos/235000-239999/235975/texact.htm#46> เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2564.

⁶⁵ กระทรวงยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สาธารณรัฐอาร์เจนตินา, “CODIGO CIVIL Y COMERCIAL DE LA NACION: ARTICULO 2447” ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2014) เข้าถึงจาก: <http://servicios.infoleg.gob.ar/infolegInternet/anexos/235000-239999/235975/texact.htm#46> เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2564.

⁶⁶ กระทรวงยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สาธารณรัฐอาร์เจนตินา, “CODIGO CIVIL Y COMERCIAL DE LA NACION: ARTICULO 2458” ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2014) เข้าถึงจาก: <http://servicios.infoleg.gob.ar/infolegInternet/anexos/235000-239999/235975/texact.htm#46> เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2564.

ดังกล่าวไปแบ่งตามบทบัญญัติในเรื่องทายาทโดยธรรม (Intestate Succession) เท่านั้น โดยบทบัญญัติกฎหมายว่าด้วยการแบ่งมรดกตามระบบทายาทโดยธรรม (Intestate Succession) ของอาร์เจนตินานั้นมีลักษณะที่ค่อนข้างคล้ายคลึงกับกฎหมายไทยคือจะใช้ระบบทายาทลำดับใกล้เคียงทายาทลำดับที่อยู่ในลำดับต่ำกว่า⁶⁷ กล่าวคือหากทายาทในชั้นก่อนหน้าหรือผู้สืบสันดานของทายาทชั้นก่อนหน้า (ในกรณีที่สามารถเข้ารับมรดกแทนที่ได้) นั้นยังมีชีวิตอยู่และมีสิทธิในการสืบมรดกได้ทายาทในชั้นลำดับรองลงมาก็จะสิ้นสิทธิในการรับมรดกไปอย่างสิ้นเชิง โดยลำดับทายาทโดยธรรมของกฎหมายมรดกอาร์เจนตินามีดังนี้ 1. ผู้สืบสันดาน 2. บิดามารดา 3. คู่สมรส 4. ญาติที่ห่างออกไปจากตัวเจ้ามรดกไม่เกิน 4 ลำดับ⁶⁸ แต่ก็มีข้อพิจารณาเพิ่มเติมสำหรับคู่สมรสเพราะคู่สมรสที่แม้จะอยู่ในลำดับที่ 3 แต่ก็สามารถร่วมรับมรดกกับผู้สืบสันดานเสมือนเป็นผู้สืบสันดานอีกคนหนึ่งได้ และหากกรณีไม่มีผู้สืบสันดานแต่มีบิดามารดา คู่สมรสก็จะได้มรดกมากถึงครึ่งหนึ่งของมรดกทั้งหมด⁶⁹ จากบทกฎหมายดังกล่าวจึงจะเห็นว่าแม้กฎหมายจะได้กำหนดให้บิดามารดาเป็นทายาทบังคับ แต่ในทางปฏิบัติแล้วคู่สมรสและผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกนั้นก็กลับมีสิทธิในการสืบมรดกมากกว่าบิดามารดาเสียอีก แต่ทั้งนี้การที่กฎหมายบัญญัติไว้เช่นนี้ก็ถือว่าสอดคล้องกับสภาพสังคมของอาร์เจนตินาแล้วเพราะพ่อแม่ย่อมที่จะต้องให้ความสำคัญแก่บุตรเป็นลำดับแรกอยู่แล้ว ส่วนกรณีของคู่สมรสนั้นเนื่องจากเป็นบุคคลที่ใช้ชีวิตผ่านร้อนผ่านหนาวด้วยกันมานานและยังเป็นผู้ให้กำเนิดบุตรอีกจึงไม่เป็นที่น่าแปลกใจหากกฎหมายจะมีการให้สิทธิพิเศษแก่คู่สมรสดังที่ได้กล่าวมา

สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ไม่เลี้ยงบุตร

โดยปกติแล้วการสิ้นไปซึ่งสิทธิในการรับมรดกในระบบกฎหมายทั่วไปจะมีอยู่ด้วยกัน 2 ประเภทได้แก่ 1. การตัดไม่ได้รับมรดกซึ่งก็คือกรณีที่เจ้ามรดกแสดงเจตนาโดยชัดแจ้งว่าจะไม่ให้บุคคลใดมีสิทธิในการรับมรดกจากกองมรดกของตน 2. การกำจัดไม่ได้รับมรดกซึ่งเป็นการสิ้นไปซึ่งสิทธิในการรับมรดกโดยผลของกฎหมายในกรณีที่ผู้มีสิทธิรับมรดกฝ่าฝืนข้อห้ามที่กฎหมายกำหนดโดยการสิ้นสิทธิจะต้องกระทำผ่านทางศาล กล่าวคือไม่ได้มีผลในทันทีตั้งแต่ที่กระทำแต่ต้องมีผู้มีส่วนได้เสียนำข้อเท็จจริงที่กระทำผิดดังกล่าวไปร้องต่อศาลขอให้คำสั่งให้กำจัดบุคคลดังกล่าวออกจากความเป็นผู้มีสิทธิรับมรดก

ในกฎหมายมรดกของอาร์เจนตินานั้นได้มีการกำหนดการสิ้นไปของสิทธิในการรับมรดกไว้เพียงหนทางเดียวเท่านั้นก็คือการสิ้นไปซึ่งสิทธิในการรับมรดกโดยผลของกฎหมายหรือการกำจัดไม่ได้รับมรดก (Indignidad) โดยผู้ร่างกฎหมายให้ความเห็นว่าเนื่องจากการเกิดขึ้นของสิทธิในการรับมรดกนั้นเกิดมาจากผล

⁶⁷ กระทรวงยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สาธารณรัฐอาร์เจนตินา, “CODIGO CIVIL Y COMERCIAL DE LA NACION: ARTICULO 2439” ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ : ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2014) เข้าถึงจาก : <http://servicios.infoleg.gob.ar/infolegInternet/anexos/235000-239999/235975/texact.htm#45> เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2564.

⁶⁸ กระทรวงยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สาธารณรัฐอาร์เจนตินา, “CODIGO CIVIL Y COMERCIAL DE LA NACION: ARTICULO 2424” ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ : ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2014) เข้าถึงจาก : <http://servicios.infoleg.gob.ar/infolegInternet/anexos/235000-239999/235975/texact.htm#45> เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2564.

⁶⁹ กระทรวงยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สาธารณรัฐอาร์เจนตินา, “CODIGO CIVIL Y COMERCIAL DE LA NACION: ARTICULO 2433” ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ : ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2014) เข้าถึงจาก : <http://servicios.infoleg.gob.ar/infolegInternet/anexos/235000-239999/235975/texact.htm#45> เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2564.

ของกฎหมายดังนั้นการสิ้นไปซึ่งสิทธิดังกล่าวก็ควรมาจากผลของกฎหมายด้วยเช่นกัน⁷⁰ โดยกฎหมายมรดกของอาร์เจนตินาได้กำหนดเหตุในการถูกกำจัดไม่ให้รับมรดกในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกรณีของบิดามารดาที่ไม่เลี้ยงดูบุตรไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 2281 ดังนี้

ประการแรกคือการกระทำทารุณอย่างรุนแรงต่อเจ้ามรดก โดยเหตุดังกล่าวนี้จะสามารถใช้ทั้งกับกรณีที่เป็นกรกระทำและการงดเว้นกรกระทำ เช่น ในกรณีของมารดาที่ไม่เลี้ยงดูหรือดูแลบุตรให้ดีและมักจะปล่อยบุตรให้อยู่ในที่เปลี่ยวคนเดียวในเวลามืดค่ำจนส่งผลให้บุตรนั้นถูกสุนัขรุมกัดจนบาดเจ็บสาหัสและเสียชีวิตในเวลาต่อมา พึงสังเกตว่ากฎหมายใช้คำว่า “อย่างรุนแรง” ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายค่อนข้างไม่ชัดเจนและสามารถตีความได้อย่างกว้างขวางก็เพื่อเปิดช่องให้ศาลสามารถคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าวนั้นสมควรที่จะถูกลงโทษแล้วหรือไม่⁷¹

เหตุต่อมาคือบิดานอกสมรสที่ไม่ยอมรับบุตรผู้เยาว์ การยอมรับบุตรผู้เยาว์ในความหมายของบทบัญญัติไม่ได้หมายถึงการยอมรับในเชิงนิติบัญญัติ กล่าวคือ การจดทะเบียนรับรองบุตรเท่านั้นแต่การยอมรับดังกล่าวต้องเป็นการยอมรับในเชิงพฤตินัย ยกตัวอย่างเช่น กรณีของบิดาที่มีบุตรนอกสมรส แม้จะได้มีการจดทะเบียนรับรองบุตรแล้ว แต่หากในทางข้อเท็จจริงไม่ได้มีการมาพบเจอ ส่งเสียเลี้ยงดูเลยจนกระทั่งบุตรโตเป็นผู้ใหญ่ เช่นนี้จะถือว่าเพียงข้อเท็จจริงการจดทะเบียนรับรองบุตรหรือกรณีถูกฟ้องให้รับรองบุตรจะใช้เป็นข้ออ้างว่าได้ยอมรับเป็นบุตรแล้วเพื่อขอรับมรดกไม่ได้ หรือในกรณีที่หากการที่บิดาถูกฟ้องร้องให้เป็นบิดาโดยชอบกฎหมายของบุตรและต่อมาแพคดีและจึงต้องจดทะเบียนรับรองบุตร กรณีเช่นนี้ก็ย่อมทำให้บิดาคนดังกล่าวสิ้นสิทธิในการรับมรดกของบุตรเช่นกัน และนอกจากนี้พึงสังเกตอีกว่ากฎหมายยังได้บัญญัติไว้ด้วยว่าการยอมรับดังกล่าวนั้นต้องเป็นการยอมรับ “บุตรผู้เยาว์” ดังนั้นการยอมรับในเชิงพฤตินัยดังกล่าวนี้ย่อมต้องเกิดก่อนที่บุตรจะบรรลุนิติภาวะบิดานอกสมรสดังกล่าวจึงจะมีสิทธิในมรดกของบุตร⁷²

ประการต่อมาคือกรณีที่บิดามารดาถูกเพิกถอนอำนาจปกครองบุตรซึ่งบทบัญญัตินี้จะเป็นการโยงไปถึงกฎหมายครอบครัวว่าด้วยอำนาจปกครองบุตรของบิดามารดาเพราะเมื่อบิดามารดานั้นสิ้นอำนาจปกครองบุตรแล้วนั้นก็ย่อมหมายความว่าบิดามารดานั้นไม่ได้เลี้ยงดูบุตรอย่างเหมาะสมเพียงพอหรือไม่ได้ปฏิบัติตามหน้าที่ของบิดามารดาที่ติดตามที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ โดยเหตุในการเพิกถอนอำนาจปกครองบุตรตามกฎหมายครอบครัวอาร์เจนตินานั้นมีด้วยกันทั้งสิ้น 4 ประการดังนี้⁷³

⁷⁰ Kenneth G C Reid, Marius J de Waal, and Reinhard Zimmermann, *Comparative Succession Law: Volume III: Mandatory Family Protection*, ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์(Oxford, United Kingdom: Oxford University Press, 2020), หน้า 217

⁷¹ Fessia Cendelaria, “ANÁLISIS DE LOS CAMBIOS CON RESPECTO A LOS HEREDEROS INDIGNOS Y A LA ELIMINACIÓN DEL INSTITUTO DE LA DESHEREDACIÓN,” (ระดับปริญญาตรี ไม่ปรากฏภาควิชา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย Empresarial Siglo 21,2018), หน้า 23

⁷² Gabriel Roller, “La exclusión hereditaria en el nuevo Código Civil: fortalecimiento de la indignidad y supresión de la desheredación”, ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์(ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2015), หน้า4 (เอกสารไม่ตีพิมพ์เผยแพร่) เข้าถึงได้จาก : https://www.scba.gov.ar/leyorganica/ccyc30/pdfley/Roller_La_exclusion_hereditaria_en_el_nuevo_Codigo_Civil.pdf เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2564.

⁷³ กระทรวงยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สาธารณรัฐอาร์เจนตินา, “CODIGO CIVIL Y COMERCIAL DE LA NACION: ARTICULO 700” ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2014) เข้าถึงจาก : <http://servicios.infoleg.gob.ar/infolegInternet/anexos/235000-239999/235975/texact.htm#17> เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2564.

1. กระทำความผิด เป็นผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุนในการกระทำความผิดทางอาญาต่อบุตรหรือทรัพย์สินของบุตร
2. ละทิ้งบุตรให้อยู่ในสถานะเสี่ยงอันตรายแม้จะอยู่ในความดูแลของบุคคลอื่นก็ตาม
3. กระทำการที่เป็นอันตรายต่อความปลอดภัยต่อร่างกาย จิตใจ หรือสุขภาพบุตร
4. บุตรถูกรับเป็นบุตรบุญธรรมของบุคคลอื่น

ในการนี้มีข้อสังเกตว่าหากบิดามารดาผู้ที่เคยถูกเพิกถอนอำนาจปกครองไปแล้วต่อมาได้รับอำนาจปกครองบุตรคืนโดยคำสั่งของศาลก่อนที่บุตรจะเสียชีวิต เช่นนี้ไม่น่าจะถือว่าบิดามารดาผู้นั้นไม่น่าจะควรถูกสันนิษฐานสิทธิในการรับมรดกของบุตรเนื่องจากการที่ได้รับอำนาจปกครองบุตรคืนนั้นก็ย่อมหมายความว่าข้อเท็จจริงนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปแล้วว่าบิดามารดาสามารถที่จะอบรมเลี้ยงดูบุตรได้อย่างดีตามที่กฎหมายกำหนดหน้าที่ไว้แล้วจึงไม่น่าจะมีเหตุอะไรที่ควรจะไปลงโทษบิดามารดาผู้นั้นอีก⁷⁴

เหตุประการสุดท้ายที่เกี่ยวข้องกับการซึ่งไปซึ่งสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ไม่เลี้ยงดูบุตรการประพัตเนรคุณโดยที่บทบัญญัติจะมีการอ้างอิงไปถึงบทบัญญัติว่าด้วยเหตุการถอนคืนการให้เพราะเหตุประพัตเนรคุณของผู้รับการให้ซึ่งมีด้วยกันทั้งสิ้น 4 ได้แก่⁷⁵

1. กระทำความผิดต่อชีวิตของเจ้ามรดก รวมถึงกรณีที่กระทำต่อคู่สมรส บุพการี หรือผู้สืบสันดานของเจ้ามรดกด้วย
2. กระทำความผิดต่อร่างกายของเจ้ามรดกอย่างร้ายแรงจนเจ้ามรดกบาดเจ็บสาหัส
3. เอาไปซึ่งทรัพย์สินมรดกโดยมิชอบ
4. ไม่เลี้ยงดูเจ้ามรดก โดยในกรณีไม่เลี้ยงดูเจ้ามรดกนี้จะเป็นในกรณีที่เจ้ามรดกไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองโดยในส่วนใหญ่จะเป็นแนวคำพิพากษากรณีที่ผู้รับมรดกไม่เลี้ยงดูผู้สูงอายุและเท่าที่ค้นคว้าดูยังไม่พบกรณีที่บิดามารดาไม่เลี้ยงดูบุตร

บทวิเคราะห์

จากการพิจารณากฎหมายมรดกของอาร์เจนตินาทางคณะผู้จัดทำมีข้อสังเกตคือ

1. กฎหมายอาร์เจนตินาให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวมากจนถึงได้มีการกำหนดระบบทายาทบังคับ (Forced Heir) มาเพื่อจำกัดขอบเขตการทำพินัยกรรมของเจ้ามรดกเพื่อบังคับให้มรดกส่วนที่กันไว้นั้นตกทอดตามระบบทายาทโดยธรรม (Intestate Succession) ที่กฎหมายกำหนดสัดส่วนและผู้ได้รับไว้อย่างชัดเจนอยู่แล้ว แต่ทั้งนี้แม้พ่อแม่จะอยู่ในกลุ่มทายาทบังคับแต่เมื่อมาพิจารณาลำดับทายาทโดยธรรมแล้วกลับอยู่ในลำดับที่สองรองจากผู้สืบสันดานและยังไม่สามารถรับมรดกร่วมกับทายาทชั้นผู้สืบสันดานได้เหมือนกับคู่สมรสอีกด้วยจึงสะท้อนว่ากฎหมายให้ความสำคัญว่าพ่อแม่จะต้องให้ความสำคัญกับลูกของตนเองมากยิ่งขึ้นกว่าบิดามารดาของตน

⁷⁴ Fessia Cendelaria, "ANÁLISIS DE LOS CAMBIOS CON RESPECTO A LOS HEREDEROS INDIGNOS Y A LA ELIMINACIÓN DEL INSTITUTO DE LA DESHEREDACIÓN," (ระดับปริญญาตรี ไม่ปรากฏภาควิชา คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย Empresarial Siglo 21, 2018), หน้า 33

⁷⁵ กระทรวงยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน สาธารณรัฐอาร์เจนตินา, "CODIGO CIVIL Y COMERCIAL DE LA NACION: ARTICULO 1571" ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ : ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2014) เข้าถึงจาก : <http://servicios.infoleg.gob.ar/infolegInternet/anexos/235000-239999/235975/texact.htm#22> เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2564.

2. การที่บิดามารดานั้นถูกจัดอยู่ในกลุ่มทายาทบังคับที่ได้มีการกันมรดกบางส่วนหรือในบางครั้งส่วนใหญ่เอาไว้ให้ กฎหมายก็คาดหวังให้บิดามารดามีหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติต่อบุตรสูงเช่นกัน ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีของบิดามารดาที่จำเป็นต้องยอมรับบุตรทั้งในเชิงพฤตินัยและนิตินัย หรือกรณีที่หากบิดามารดาไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรได้ดีพอจนถูกเพิกถอนอำนาจปกครองบุตรก็จะหมดสิทธิในมรดกของบุตร เป็นต้น ดังนั้นจึงจะเห็นว่าสิทธิการเป็นทายาทบังคับสำหรับบิดามารดาคุณลักษณะคล้ายกับเป็นสัญญาต่างตอบแทนที่ทำร่วมกับบุตร และประการสุดท้ายคือ ในกรณีที่บิดามารดาจะถูกศาลสั่งให้เป็นผู้ไม่สมควรรับมรดกนั้น (Indignidad) จะต้องเกิดจากการที่ผู้มีสิทธิในมรดกเป็นผู้ไปร้องหลังจากที่เจ้ามรดกตายแล้ว จึงจะเห็นว่ากฎหมายนั้นทิ้งภาระไว้ให้แก่ญาติของผู้ตาย ซึ่งก็มีโอกาสที่ญาติไม่กล้าหรือไม่ประสงค์จะไปร้องต่อศาลเพราะด้วยวัฒนธรรมของคนในประเทศที่เชื่อว่าพ่อแม่ย่อมที่จะหวังดีต่อบุตรจึงไม่ยากเข้าไปยุ่งในการของครอบครัวเพราะอาจจะทำให้ดูเหมือนตนเองจะเข้าไปแย่งชิงมรดกของบุตรจากพ่อแม่และอาจจะถูกรังเกียจจากคนในตระกูลหรือคนในสังคมได้

สิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาผู้ไม่เลี้ยงดูบุตรในกฎหมายฝรั่งเศส

ลักษณะครอบครัวของชาวฝรั่งเศส

ลักษณะครอบครัวของฝรั่งเศสส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวเดี่ยวอยู่อาศัยกันเพียงแค่ พ่อ แม่ ลูก แต่เมื่อมีเทศกาลสำคัญจะมีการรวมตัวกันเช่นเทศกาลวันเกิด วันคริสต์มาส อย่างไรก็ตามเมื่อจบเทศกาลก็จะกลับไปอยู่กันเป็นครอบครัวเดี่ยวแบบเดิมเช่นครอบครัวแบบยุโรป ครอบครัวของชาวฝรั่งเศสนั้นจะให้ความสำคัญกับบุตรเป็นอย่างมาก โดยพ่อแม่จะเลี้ยงดูบุตรจนกว่าบุตรจะบรรลุนิติภาวะแล้วแยกออกไปใช้ชีวิตของตน ซึ่งบุตรจะเป็นสิ่งสำคัญอันดับหนึ่งของพ่อแม่

กฎหมายมรดกของฝรั่งเศส

กฎหมายมรดกของฝรั่งเศสนั้นมีที่มาจากประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศสที่มีรากฐานจากกฎหมายนโปเลียน กฎหมายมรดกของฝรั่งเศสนั้นมีผลบังคับใช้กับทุกคนที่อาศัยอยู่ในฝรั่งเศสโดยไม่คำนึงถึงสัญชาติ โดยกฎหมายมรดกของฝรั่งเศสนั้นมีการยึดหลักผู้สืบสันดานเพื่อป้องกันไม่ให้คนนอกที่ไร้ศีลธรรมเข้ามายุ่งเกี่ยว อย่างไรก็ตามก็ตีกฎหมายมรดกของฝรั่งเศสไม่ได้มีทั้งข้อสังเกตที่น่าสนใจและเงื่อนไขในการรับมรดก

ข้อสังเกตในการรับมรดกตามกฎหมายฝรั่งเศส

กฎหมายมรดกของฝรั่งเศสนั้นมีข้อสังเกตทั้งหมด 3 กรณีนั้นคือก็คือ มีระบบการป้องกันไม่ให้ตัดบุตรออกจากกองมรดกโดยเจ้ามรดกจะต้องมีการแบ่งมรดกให้บุตรตามสัดส่วนที่กฎหมายกำหนดแม้จะเป็นในพินัยกรรมก็ตาม, ในกฎหมายมรดกของฝรั่งเศสยังมีระบบการตัด ผู้ไม่เหมาะสมสำหรับการรับมรดกจาก ซึ่งกฎหมายมีสิทธิในการตัดผู้รับมรดกแม้ว่าผู้ตายจะเขียนพินัยกรรมไว้ให้หรือเป็นลำดับทายาทก็ตามตามอำนาจแห่งประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศส และในกฎหมายฝรั่งเศสหากไม่ได้มีการเขียนพินัยกรรมเอาไว้ จะมีการแบ่งวิธีการรับมรดกไว้สองกรณีคือ หนึ่งเจ้ามรดกแต่งงาน และสองเจ้ามรดกไม่ได้แต่งงาน

เงื่อนไขในการรับมรดกตามกฎหมายฝรั่งเศส

ในการรับมรดกตามกฎหมายมรดกของฝรั่งเศสนั้น

เงื่อนไขผู้ไม่เหมาะสมในการรับมรดก

นอกจากข้อสังเกตสามประการดังกล่าวข้างต้นแล้วในกฎหมายมรดกของประเทศฝรั่งเศสก็ยังมีเงื่อนไขในการรับมรดกซึ่งก็คือกรณีของผู้ไม่เหมาะสมในการรับมรดก ตามมาตรา 726 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งของฝรั่งเศสที่บัญญัติไว้ว่า

Sont indignes de succéder et, comme tels, exclus de la succession:

1° Celui qui est condamné, comme auteur ou complice, à une peine criminelle pour avoir volontairement donné ou tenté de donner la mort au défunt;

2° Celui qui est condamné, comme auteur ou complice, à une peine criminelle pour avoir volontairement porté des coups ou commis des violences ou voies de fait ayant entraîné la mort du défunt sans intention de la donner.⁷⁶

เมื่อวิเคราะห์จากตัวบทกฎหมายแล้วจะพบว่าผู้ไม่เหมาะสมในการรับมรดกตามกฎหมายฝรั่งเศสคือหนึ่งผู้ที่ถูกพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดหรือสมรู้ร่วมคิดและได้รับโทษอย่างร้ายแรงโดยมีเจตนาหรือพยายามกระทำให้เจ้ามรดกถึงแก่ความตายและสองผู้ที่ถูกพิพากษาว่าเป็นผู้กระทำความผิดหรือสมรู้ร่วมคิดและได้รับโทษอย่างร้ายแรงจากการจงใจทุบตีหรือสร้างความรุนแรงหรือทำร้ายร่างกายจนเจ้ามรดกถึงแก่ความตายแม้ไม่ได้มีเจตนาให้ถึงแก่ความตาย ผู้ไม่เหมาะสมในการรับมรดกนี้หมายถึงทั้งในกรณีของการเป็นลำดับทายาทหรือเป็นผู้ที่ได้รับมรดกในพินัยกรรม แต่กฎหมายไม่ได้มีการบัญญัติเอาไว้ในส่วนของกรณีที่บิดามารดามิได้เลี้ยงดูบุตร ดังนั้นจึงสามารถตีความได้ว่าการที่บิดามารดามิได้เลี้ยงดูบุตรมาตั้งแต่แรกหรือทั้งบุตรไปตั้งแต่แรก ไม่ถือว่าเป็นเหตุในการเป็นทายาทรับมรดกและไม่ถือว่าเป็นผู้ไม่มีสิทธิได้รับมรดก

เงื่อนไขในการทำพินัยกรรม

เงื่อนไขในการทำพินัยกรรมซึ่งเรียกว่าการป้องกันไม่ให้ตัดบุตรออกจากกองมรดก ในทางกฎหมายฝรั่งเศสนั้นเจ้ามรดกไม่สามารถเขียนพินัยกรรมโดยแบ่งมรดกทั้งหมดให้ใครก็ได้เนื่องจากกฎหมายฝรั่งเศสมีการบังคับให้มีการแบ่งมรดกในพินัยกรรมของเจ้ามรดกไว้เป็นสองส่วนคือ หนึ่งมรดกในส่วนของบุตรที่เป็นกรณีบังคับและ สองมรดกที่ไม่ได้กำหนดผู้รับซึ่งเจ้ามรดกจะสามารถให้ใครก็ได้

การแบ่งมรดก

การแบ่งมรดกในกฎหมายฝรั่งเศสนั้นแบ่งออกเป็นสามกรณี คือกรณีไม่ได้มีการเขียนพินัยกรรมและเจ้ามรดกไม่ได้แต่งงานหรือเจ้ามรดกหย่าร้าง กรณีไม่ได้มีการเขียนพินัยกรรมและเจ้ามรดกแต่งงาน และกรณีเจ้ามรดกเขียนพินัยกรรม

กรณีที่ไม่ได้มีการเขียนพินัยกรรมและเจ้ามรดกไม่ได้แต่งงานหรือเจ้ามรดกหย่าร้าง

กรณีที่ไม่ได้มีการเขียนพินัยกรรมและเจ้ามรดกไม่ได้แต่งงานหรือเจ้ามรดกหย่าร้าง สามารถแบ่งมรดกได้ดังนี้ หนึ่งหากเจ้ามรดกมีบุตร มรดกทั้งหมดจะเป็นของพวกเขาก็หรือในกรณีที่บุตรของเจ้ามรดกตายจะเป็นของทายาทของบุตรของเจ้ามรดก ในกรณีที่สองหากเจ้ามรดกไม่มีบุตรหรือพี่น้อง มรดกครึ่งหนึ่งจะเป็นของบิดามารดาในกรณีที่สามหากเจ้ามรดกไม่มีบุตรแต่มีพี่น้อง มรดกครึ่งหนึ่งจะเป็นของบิดามารดาและส่วนที่เหลือ

⁷⁶ Code Civil Articles 726

จะเป็นของพี่น้องของเจ้ามรดก และในกรณีที่สืบทอดเจ้ามรดกไม่มีบุตรพี่น้องหรือพ่อแม่ มรดกจะถูกแบ่งออกเป็นสองส่วนโดยส่วนแรกจะแบ่งให้ครอบครัวของทางบิดาของเจ้ามรดกและส่วนที่สองจะถูกแบ่งให้ครอบครัวของทางมารดาของเจ้ามรดก ซึ่งจะเห็นได้ว่าบิดามารดานี้ครอบคลุมไปจนถึงบิดาที่ไม่ได้เลี้ยงดูเจ้ามรดกด้วย

กรณีไม่ได้มีการเขียนพินัยกรรมและเจ้ามรดกแต่งงาน

ในกรณีที่ไม่ได้มีการเขียนพินัยกรรมและเจ้ามรดกแต่งงาน สามารถแบ่งมรดกได้ดังนี้ กรณีที่หนึ่งหากเจ้ามรดกมีบุตรมรดกจะถูกแบ่งระหว่างบุตรกับคู่สมรสของเขา⁷⁷ ในกรณีที่สองหากไม่ปรากฏว่าเจ้ามรดกมีบุตร มรดกจะถูกแบ่งระหว่างคู่สมรสกับบิดามารดาของเจ้ามรดก และในกรณีที่สามหากไม่ปรากฏว่ามีบุตรและบิดามารดาของเจ้ามรดกเสียชีวิตคู่สมรสของเจ้ามรดกจะได้รับมรดกทั้งหมด บิดามารดาในกรณีนี้ก็ยังคงครอบคลุมไปจนถึงบิดามารดาที่ไม่ได้เลี้ยงดูเจ้ามรดก หรือทอดทิ้งเจ้ามรดกไปตั้งแต่แรก

กรณีเจ้ามรดกเขียนพินัยกรรม

ในกรณีเจ้ามรดกเขียนพินัยกรรม กองมรดกของเจ้ามรดกจะถูกแบ่งออกเป็นสองกองคือหนึ่งมรดกในส่วนของผู้ที่เจ้ามรดกจะต้องมีไว้ให้บุตรของตนซึ่งกรณีบังคับและ สองมรดกที่ไม่ได้กำหนดผู้รับในส่วนนี้เจ้ามรดกจะสามารถให้ใครก็ได้ โดยวิธีการแบ่งก็คือหนึ่งจำนวนบุตรหนึ่งคนผู้นั้นจะได้รับมรดก ครึ่งหนึ่งของมรดกทั้งหมดส่วนอีกครั้งหนึ่งเจ้ามรดกสามารถเขียนพินัยกรรมให้ใครก็ได้สองในกรณีที่มรดกสองคนเจ้ามรดกจะต้องแบ่งพินัยกรรมจำนวนสองส่วนสามของมรดกทั้งหมดให้แก่บุตรทั้งสองคนส่วนมรดกที่ไม่ได้กำหนดผู้รับและเจ้ามรดกสามารถให้ใครก็ได้จะเป็นจำนวนเศษหนึ่งส่วนสามของมรดกทั้งหมดและสามในกรณีที่เจ้ามรดกมีบุตรสามคนหรือมากกว่านั้นเจ้ามรดกจะต้องแบ่งมรดกจำนวนสามส่วนสี่ของมรดกทั้งหมดให้แก่ทายาทของตนเองโดยเศษหนึ่งส่วนสี่ที่เหลือของมรดกทั้งหมดเจ้ามรดกจะสามารถแบ่งให้ใครก็ได้⁷⁸

บทวิเคราะห์

เมื่อนำมาวิเคราะห์ดูแล้วจะพบว่าในกฎหมายฝรั่งเศสนั้นให้ความสำคัญกับบุตรเป็นอย่างมากเนื่องจากจะต้องมีการแบ่งมรดกให้บุตรทั้งที่เขียนพินัยกรรมและไม่เขียนพินัยกรรมโดยจะเห็นได้ว่าจะมีมรดกในส่วนที่บังคับว่าต้องยกให้บุตรซึ่งสามารถเข้าใจได้ว่าครอบครัวชาวฝรั่งเศสนั้นยกให้บุตรเป็นความสำคัญอันดับหนึ่ง แต่ในทางกลับกันครอบครัวชาวฝรั่งเศสไม่ได้ให้ความสำคัญกับบิดามารดามากนัก เนื่องจากการรับมรดกของกฎหมายฝรั่งเศสนั้นหากทายาทลำดับหนึ่งกล่าวคือบุตรและคู่สมรสยังอยู่ บิดามารดาก็จะไม่มีสิทธิได้รับมรดกเลย

ในเรื่องของการเสียสิทธิในการรับมรดกนั้นครอบคลุมเพียงแค่สองกรณีคือผู้ที่เจตนาทำให้เจ้ามรดกถึงแก่ความตายและผู้ที่ไม่ได้มีเจตนาแต่กระทำทำให้เจ้ามรดกถึงแก่ความตายดังนั้นการที่บิดามารดาไม่ได้เลี้ยงดูบุตรที่เป็นเจ้ามรดกไม่ได้เป็นข้อจำกัดความสามารถของบิดามารดาในการเป็นผู้รับมรดก แต่ถ้าหากเจ้ามรดก

77 fairfield, "Rights of the surviving spouse under French inheritance law" ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์(ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2014) เข้าถึงจาก: <https://www.fairfield-avocat.fr/en/rights-of-the-surviving-spouse-in-french-inheritance-law/> เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2564.

78 ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน, "Guide to French Inheritance Laws and Taxes" ไม่ปรากฏครั้งที่พิมพ์(ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์: ไม่ปรากฏสำนักพิมพ์, 2014) เข้าถึงจาก: <https://www.fairfield-avocat.fr/en/rights-of-the-surviving-spouse-in-french-inheritance-law/> เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2564.

ต้องการที่จะจำกัดไม่ให้มรดกแก่บิดามารดาที่ไม่ได้เลี้ยงดูตนเจ้ามรดกสามารถทำได้โดยการระบุเขียนไว้ในพินัยกรรม

เปรียบเทียบการศึกษากฎหมายมรดกของแต่ละประเทศ

ตารางเปรียบเทียบกฎหมายมรดกในแต่ละประเทศ

	ไทย	เกาหลี	อาร์เจนตินา	ฝรั่งเศส
มีการจำกัดสิทธิในการทำพินัยกรรม		✓	✓	✓
เจ้ามรดกสามารถใช้เจตนาตัดสิทธิบิดามารดาในการรับมรดก	✓			✓
มีการกำหนดสัดส่วนขั้นต่ำในทรัพย์สินที่บิดามารดาต้องได้รับจากกองมรดก		✓		
มีกฎหมายที่ส่งผลให้เกิดการตัดสิทธิในการรับมรดกกรณีบิดามารดาทอดทิ้งบุตร		✓	✓	

หมายเหตุ : ในกรณีกฎหมายเกาหลีนั้น โดยปกติบิดามารดาจะได้รับการคุ้มครองจากหลัก Elective Share ให้ได้รับทรัพย์สินจากกองมรดกตามเกณฑ์ขั้นต่ำ แต่ในขณะเดียวกันก็มีกฎหมายที่มีผลเป็นการตัดสิทธิดังกล่าวของบิดามารดาเช่นกัน

ตารางเปรียบเทียบกฎหมายมรดกในแต่ละประเทศ

จากการศึกษาจะพบว่าสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตรนั้นแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ เนื่องจากบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวนั้นมีลักษณะการบัญญัติที่มีทั้งจุดที่เหมือนและต่างกันไปแปรผันตามพื้นฐานวัฒนธรรมของแต่ละประเทศ แน่นอนว่าการจะตอบว่าสิ่งใดดีกว่ากันนั้นย่อมตอบไม่ได้อย่างแน่นอน เนื่องจากการบัญญัติกฎหมายก็ย่อมต้องบัญญัติให้เข้ากับวัฒนธรรมและค่านิยมของคนในพื้นที่ แต่สิ่งที่สามารถรู้ได้จากการศึกษาในประเด็นนี้ก็คือในแต่ละประเทศ บุตรที่ถูกทอดทิ้งนั้นสามารถทำอะไรได้บ้างเพื่อกีดกันบิดามารดาที่ทอดทิ้งตนออกจากกองมรดก เป็นเรื่องของข้อเท็จจริง ไม่เกี่ยวกับความเป็นนามธรรมและจำกัดความได้อย่างความดีหรือความเหมาะสมที่มองต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ โดยสามารถสรุปได้คร่าว ๆ ดังนี้

กฎหมายไทยนั้นมีลักษณะที่เคารพเจตนาของเจ้ามรดกที่แสดงผ่านพินัยกรรมค่อนข้างมาก ดังจะเห็นได้ว่า เจ้ามรดกสามารถทำการตัดสิทธิบุคคลที่เป็นทายาทโดยธรรมในการรับมรดกของตนผ่านการทำพินัยกรรมได้โดยไม่มีเงื่อนไข กล่าวคือ เพียงแค่เจ้ามรดกได้ทำพินัยกรรมอย่างถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนดข้อความที่ปรากฏก็จะมีผลบังคับใช้ได้โดยไม่ต้องพิจารณาว่าเนื้อหาของพินัยกรรมนั้นมีลักษณะเป็นการตัดสิทธิทายาทโดยธรรมหรือไม่ ดังนั้นตามกฎหมายไทย บุตรที่ถูกทอดทิ้งซึ่งเป็นเจ้ามรดกจึงสามารถตัดบิดามารดาที่ทอดทิ้งตนออกจากกองมรดกได้ผ่านการทำพินัยกรรม

กฎหมายเกาหลีและฝรั่งเศสนั้น มีความเหมือนกันตรงที่กฎหมายของทั้งสองประเทศมีการบัญญัติที่มีลักษณะเป็นการจำกัดสิทธิในการทำพินัยกรรมของเจ้ามรดก กล่าวคือ เจ้ามรดกไม่สามารถเขียนเนื้อหาใน

พินัยกรรมได้ตามใจชอบ แต่จะมีความต่างกันตรงที่กฎหมายฝรั่งเศสเปิดช่องให้เจ้ามรดกสามารถตัดสิทธิบุคคลจากกองมรดกของตนผ่านการทำพินัยกรรมได้ รวมถึงบิดามารดาด้วย เนื่องจากการแทรกแซงอำนาจในการทำพินัยกรรมของเจ้ามรดกตามกฎหมายฝรั่งเศสนั้นไม่ได้ห้ามการกระทำเช่นว่าเอาไว้ ในทางกลับกันกฎหมายเกาหลีไม่มีการเปิดช่องให้กระทำการในลักษณะเช่นว่าเอาไว้ ทำให้เจ้ามรดกไม่สามารถกำจัดทายาทโดยธรรมออกจากกองมรดกของตนผ่านการทำพินัยกรรมได้ตามหลัก Elective Share หากแต่กฎหมายเกาหลีก็มีกฎหมายที่ส่งผลทั้งโดยตรงและโดยอ้อมให้เกิดการตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตร ดังนั้น ในกฎหมายเกาหลีและฝรั่งเศสที่แม้จะมีบทบัญญัติที่จำกัดอำนาจในการทำพินัยกรรมของเจ้ามรดกเหมือนกัน นั้น ก็ยังคงมีช่องทางให้เจ้ามรดกซึ่งเป็นบุตรที่ถูกทอดทิ้งสามารถตัดบิดามารดาที่ทอดทิ้งตนออกจากกองมรดกได้ โดยกฎหมายฝรั่งเศสเปิดช่องให้ทำได้ผ่านการทำพินัยกรรม ส่วนกฎหมายเกาหลีเปิดช่องให้ทำได้ผ่านการยื่นฟ้อง หรือหากเป็นกรณีที่มีการรับบุตรบุญธรรมแบบ Full Adoption ที่ส่งผลให้บิดามารดาที่ทอดทิ้งบุตรกับตัวบุตรนั้นหมดสิ้นสายสัมพันธ์ต่อกันไป ก็เป็นผลโดยอ้อมของกฎหมายเกาหลีที่ทำให้เกิดการตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาดังกล่าว

กฎหมายอาร์เจนตินานั้นมีลักษณะที่ให้ความสำคัญกับสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาในฐานะทายาทโดยธรรมค่อนข้างมาก เห็นได้จากการบัญญัติกฎหมายในลักษณะที่มีการจำกัดสิทธิในการทำพินัยกรรมโดยกำหนดให้บิดามารดาเป็นทายาทบังคับ (Forced Heir) และทำให้เจ้ามรดกซึ่งเป็นบุตรที่ถูกทอดทิ้งไม่สามารถตัดบิดามารดาของตนออกจากกองมรดกได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้ แม้จะมีข้อยกเว้นในกรณีถูกศาลสั่งให้เป็นผู้ไม่สมควรได้รับมรดก (Indignidad) ที่ทำให้บิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรถูกตัดออกจากกองมรดกได้ แต่ก็ต้องเป็นกรณีที่ผู้มีส่วนได้เสียร้องเรียนสู่ศาลหลังจากที่เจ้ามรดกเสียชีวิตแล้ว ไม่ใช่การกระทำที่เจ้ามรดกสามารถตัดสินใจได้เองทั้ง ๆ ที่คนที่ได้รับความเสียหายนั้นคือตัวเจ้ามรดกเอง

ตารางเปรียบเทียบเหตุในการถูกจำกัดมิให้รับมรดก

	ไทย	เกาหลี	อาร์เจนตินา	ฝรั่งเศส
ฆ่าเจ้ามรดก หรือ ทำร้ายจนถึงแก่ความตาย	☑	☑	☑	☑
ทำร้ายเจ้ามรดกอย่างรุนแรง			☑	☑
ไม่ยอมรับบุตรผู้เยาว์	☑		☑	
ถูกเพิกถอนอำนาจปกครอง			☑	
ถูกรับเป็นบุตรบุญธรรม		☑	☑	
ประพฤตินิรคุณ			☑	

หมายเหตุ : ในการมีการรับบุตรบุญธรรมที่เป็นผลให้เกิดการตัดสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาที่แท้จริงในกฎหมายเกาหลีนั้น เป็นผลโดยอ้อมของกฎหมายที่เกิดขึ้นในกรณี Full Adoption เท่านั้น

ตารางเปรียบเทียบเหตุในการกำจัดมิให้รับมรดก

แม้บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับประเด็นสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรนั้นจะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ แต่จะเห็นได้ว่ามีสิ่งหนึ่งที่ทั้งสี่ประเทศตัวอย่างมีการบัญญัติเอาไว้เหมือนกัน คือ บทบัญญัติที่มีผลเป็นการกำจัดมิให้รับมรดก โดยเป็นบทบัญญัติในลักษณะที่เมื่อข้อเท็จจริงปรากฏว่า ทายาทผู้มีสิทธิรับมรดกมีพฤติกรรมหรือการกระทำบางอย่างที่เข้าเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ทายาทผู้นั้น จะถูกตัดสิทธิมิให้รับมรดก เท่ากับว่าหากการกระทำของบิดามารดาผู้ทอดทิ้งบุตรเข้าเกณฑ์ตามกฎหมายแล้ว ก็จะเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการทำให้บุคคลดังกล่าวหมดไปซึ่งสิทธิในการรับมรดกของบุตรที่ถูกทอดทิ้ง ทั้งนี้ การกำหนดเกณฑ์ของเหตุในการกำจัดมิให้รับมรดกของแต่ละประเทศนั้นก็ยังมีทั้งที่มีความเหมือนและต่างกัน ในรายละเอียด แต่ที่สังเกตได้จากการศึกษาเปรียบเทียบ คือ การกระทำที่เป็นการฆ่าหรือทำให้เจ้ามรดกถึงแก่ความตายนั้นเป็นสิ่งที่ทั้งสี่ประเทศให้ความสำคัญและจัดให้เป็นเหตุในการกำจัดมิให้รับมรดกเหมือนกันทั้งสี่ประเทศ โดยประเทศที่มีเหตุในการถูกกำจัดมิให้รับมรดกมากที่สุด คือ ประเทศอาร์เจนตินา

บทสรุป

จากการศึกษาค้นคว้าจะพบว่าประเทศที่ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวจะมีกำหนดสัดส่วนของมรดกที่จะกันเอาไว้ไม่ให้เจ้ามรดกสามารถจำหน่ายโอนออกไปโดยพินัยกรรมหรือโดยใช้เจตนาวิธีอื่นใดได้นอกจากนี้ในบางประเทศเช่นเกาหลียังได้มีการกำหนดสัดส่วนขั้นต่ำของมรดกที่บิดามารดาจะต้องได้รับจากกองมรดกไว้อีกด้วย นอกจากนี้ประเทศกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวดังกล่าวนี้เองก็มักจะมีบทบัญญัติที่ไม่อนุญาตให้เจ้ามรดกสามารถใช้เจตนาเพื่อตัดบิดามารดาออกจากกองมรดกได้ เช่นประเทศอาร์เจนตินาที่ได้กำหนดให้บิดามารดานั้นเป็นทายาทบังคับ (Forced Heir) ที่บุตรไม่สามารถจะตัดออกจากกองมรดกโดยเจตนาแต่จะถูกกำจัดออกจากผลของกฎหมายเท่านั้น

แต่ในขณะเดียวกันนั้นประเทศกลุ่มที่ให้ความสำคัญกับสถาบันครอบครัวและได้มีการกำหนดสิทธิในการรับมรดกของบิดามารดาในการรับมรดกเอาไว้อย่างชัดเจนนั้นก็มักจะคาดหวังให้บิดามารดาต้องเลี้ยงดูบุตรคืนตอบแทนอย่างเหมาะสมอีกด้วย อันจะเห็นได้จากบทบัญญัติในกฎหมายครอบครัวที่จะกำหนดหน้าที่จำนวนมากที่บิดามารดาพึงต้องปฏิบัติต่อบุตร และในขณะเดียวกันก็จะกำหนดบทลงโทษหากบิดามารดาไม่สามารถปฏิบัติตามหน้าที่ดังกล่าวได้ เช่น ในกรณีของเกาหลีที่ได้มีการกำหนดสัดส่วนการแบ่งมรดกแก่บิดามารดาฝ่ายที่เลี้ยงดูให้มากกว่าฝ่ายที่ไม่เลี้ยงดูโดยจะปลดสัดส่วนของฝ่ายที่ไม่เลี้ยงดูออก หรือในกรณีของประเทศอาร์เจนตินาที่ได้มีการกำหนดหน้าที่ของบิดามารดาเอาไว้อย่างมากและหากบิดามารดาปฏิบัติตามไม่ได้ก็อาจจะถูกเพิกถอนอำนาจปกครองบุตร แล้วจึงอาจจะส่งผลให้สิทธิในการรับมรดกของบุตรในที่สุดเป็นต้น

ทั้งนี้ข้อสังเกตว่ากฎหมายมรดกนั้นเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็นกฎหมายจารีตประเพณีกล่าวคือเป็นกฎหมายที่ย่อมจะเป็นไปตามวิถีชีวิตและวัฒนธรรมของคนในสังคมแห่งกฎหมายนั้นแต่ในขณะเดียวกันก็เป็นกฎหมายที่ค่อนข้างจะเปลี่ยนแปลงได้ยากอันจะเห็นได้จากการที่มีชาวที่พ่อแม่ทอดทิ้งเด็กอยู่เรื่อย ๆ แต่ก็กลับไม่ค่อยจะมีแรงกระเพื่อมของทางฝั่งในการผู้ร่างกฎหมายหรือภาคประชาสังคมแต่กฎหมายมักจะเปลี่ยนแปลงได้ต่อเมื่อมีเหตุการณ์ที่สำคัญที่กระทบต่อความรู้สึกของคนส่วนใหญ่ในสังคม เช่นกรณีของ คุณ ฮารา ที่นำไปสู่การแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งของประเทศเกาหลี

ประการสุดท้าย ในการที่จะพิจารณากฎหมายมรดกของประเทศใดประเทศหนึ่งนั้นไม่สามารถที่จะใช้มาตรฐานอันเป็นภาวะวิสัยเพื่อนำไปใช้เปรียบเทียบหรือเทียบเคียงกฎหมายของแต่ละประเทศได้ แต่ในการเปรียบเทียบนั้นต้องพิจารณาให้ลึกไปถึงภูมิหลังของวัฒนธรรม ลักษณะครอบครัวและคนในสังคมดังกล่าว เพื่อให้ทราบถึงที่มาของกฎหมายนั้นว่าสอดคล้องกับสังคมนั้นมากน้อยแค่ไหน กฎหมายมรดกจึงเป็นเรื่องของวัฒนธรรมของแต่ละประเทศและไม่สามารถตอบได้ว่ากฎหมายของประเทศใดดีที่สุดทำได้แต่เพียงพิจารณาว่ากฎหมายมรดกของประเทศเหล่านั้นสอดคล้องและเปลี่ยนแปลงไปพร้อมกับวัฒนธรรมของคนในสังคมมากน้อยเพียงใด